

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA: 7 PEZETA

TRIKITIXA

Zaharrak eta gazteak dantzan jartzen dituen soñua

Zahartua dagoen edozer edo edo-norri gertatzen zaiona gertatzen zaio zahartutako Herriari ere. Toki batean bakarrik ez du gaitz txarra. Nonahi dauzka ajeak. Gorputz osoa ari zaio moteltzen, ahultzen, gelditzen...

Horixe berbera gertatzen zaio gure Herriari ere. Leku batean bakarrik ez dauka ajea. Alderdi askotan sortu zaio begiratu beharra, indartu beharra, berritu beharra. Bai alderdi asko: kultura, irakaskintza, hizkuntza, bertsolaritza, dantza, musika, kirolak, artea, nortasuna, ondasun-banatzeara...

Gaurkoz trikitixa eta trikitilari egingo diegu aipamen. Sakabi eta Egañazpi egiten zaie omenaldia Usurbillen hil honen 16-ean. Elkarriketa bat eduki dugu bi soñu-jole hauekin omenaldi hori dutela eta, trikitixa biziberritzearen.

—Sakabi, eta Egañazpi izenez ezagutzen zaituzte jendeak, izango duzue noski, bataio izena?

—Bai, bai, bataiatuak gaude. Ni Faustino Azpiazu Salegi nauzue, baiña Sakabi deitzen dit mundu guziak, hori bait da nere jaiot-etxearen izena. Itziarkoa naiz Lasturko partekoa. Orain Azpeitian bizi naiz ezkontuta.

—Eta zu, Egañazpi?

—Nik Joxe Mari Urbietak dut izena, baiña Egañazpi esaten didate denak. Aizarnako "Egañazpi" baserrian sortu eta bizi bait naiz. Gaur Zestuan bizi naiz ezkontuta.

—Noiz hasi zifaten gutxi gora-behera soñu-jotzen?

—Hamalau edo hamabosten bat urtekin hasi nintzan pandero jotzen. Etxean arkitu nuen erdoitutaiko bandeja zahar batekin hasi nintzan. Neri, berriz, soñua jotzeko sekulako irrika sortu zitzaidan hamarren bat urte nituenean. Erlo mendira joan gifian San Inazio. Trikitilari bat ari zan jo eta jo. Zearo zoratu nintzan. Etxera etorritakoan ez nion pakerik eman aita zanari, soñua erosi arte. Nere osaba Anton Baltzola, trikitilariak, lagundurik erosi nuen nere aurreneko soñua, Donostian.

—Zuek biok batera ibilli ohi zerate gehienetan. Noiztik hasi zifaten?

—Santa Engrazin ezagutu genduen elkar. Han lagun egin gifian. Handik hasi gifian batetik bestera, erromeriz erromeri. Amasei-hamazazpiren bat urtekin hasi gifian. Gogoan dauzkagu oraindik gure lehenengo erromeri tokiak: Madariaga, Ayako Altzola, Iturriotz, Santa Engrazi...

—Solfeorik bai al dakizute?

—Ez, beti belarriz jo izan dugu. Gero jakin genduen solfeoa zer zan. Pozik ikasiko genduke, baiña

zahartu egin gera. Lehen ohartu baiña ikasiko genduen, baiña gaur damua edukitzea alferrik da.

—Baiña ikasteko maixuren batzuk izango zenituzten? Batez ere zuk, trikitixa jo behar duzun horrek? Ez da berriketa izango noski, trikitixa jotzea?

—Bai, aurrenekoa nere osaba Antton Balzola zana, izan nuen. Bizpauru jira egin nizekin, baiña hirugarrengoa Madarixa Txikia-rengana bidaldu ninduen. Ez omen zuen nere soñu honekin asmatzen. Ez omen zitzaidan buruan sartzen. Madarixarekin jardun nintzan puska batean, Donostiako sariketan aurtan izan dan horrekin berberarekin. Gero Elgetarengana bidaldu ninduten. Hauxe izan zan nere hirugarrengo maixua. Zazpiren bat aldiz edo honelatsu joan nintzaion. Gero gerrara joan behar izan nuen. Han soñuaren doñu alaien ordez tiro ots goibelak entzun behar izan nituen.

—Zuek lehengo eta oraingo erromeriak ezagutu dituzue? Alderik ikusten al duzue?

—Bai, haundia. Gure gazte denboran jendea dantza-zaleagoa zan. Jendea dantzarako irrikatzen egoten zan. Ez zan dantzan aspertzen. Eta hori behar du soñu-joleak. Jendea jo eta ke dantzan. Bestela gogogabetu egiten da. Larogei-ta emezortzi pieza jotak egunak baditugu. Asko galdu da dantza suelta. Jendeak ez daki dantzan. Eta hau negargarria da.

—Izan al da trikitixa jotzeko eran aldaketarik?

—Bai, lehengo trikitilariak bi edo hiru doñutan bakarrik jotzen zuten. Gaur egun Elgeta da denon maixu. Bost edo sei doñu edo tonu gehiago atartzen zizkion honnek bere soñuak. Harengandik ikasi dugu denok. Guk gaur dakiguna Elgetari zor diogu.

—Nola ikusten duzue trikitilarien etorkizuna?

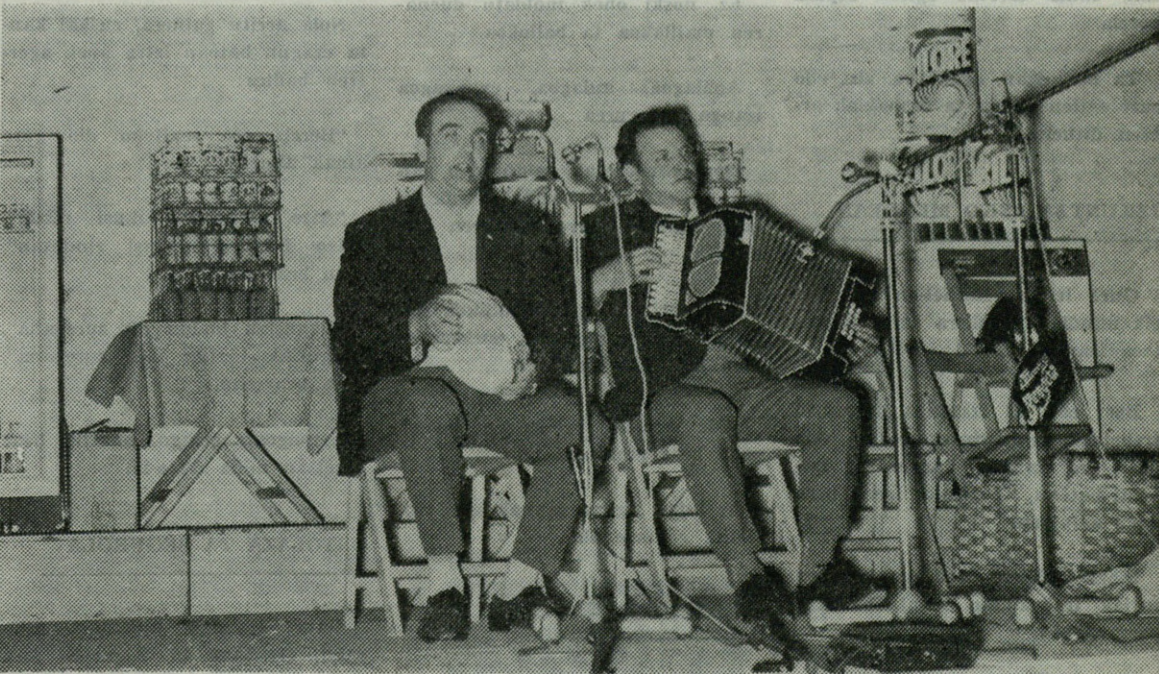
—Gaizki. Laister soñurik egingo duenik ere ez da izango. Lehen Donostian eta Bilbaon egiten ziran soñu txikiak. Donostiakoak soñu goxoa zuten. Bilbaokoak, berriz, erretxiña. Gaiñera amaitzen ari dira plazaetako dantzak. Dantza-toki itxietako joera itsua hartu du jendeak.

—Ez al zaizue iruditzen berriro jendearen gogo esnatu ditekela eta oster dantza hauek joera sortu?

—Bai. Gure ustez trikitixa gaitzen danean zerbait haundia galdu dala uste dugu Euskal Herrian. Soñu hauxe da zaharrak eta gazteak dantzan jartzen dituen soñua. Alde haundikoak gatz gauza guztietan zaharrok eta gazteok, baiña soñu honen eragiñak danon odola irakiten ipintzen duela esango genduke. Trikitixa dela uste du-

Trikitilari zaharrak

Sakabi eta Egañazpi

gu dantzari euskal giroan eutsi dezaiokean soñua. Honek eragin arazten duen dantza gaurko gazteen gogokoa dela uste dugu: dantza bizia, alaia, berri-berria, gaurkoa. Hauxe dela uste dugu behin ere zahartzen ez dan dantza.

—Nola indartu ditekela derizkiozue?

—Donostiako Trinitate plazan izan zan sariketaren antzekoak ez lirake txarrak. Ez eta Usurbilgo jaietan egiten duzuten egitea ere. Nola alaitzen duten herria trikitixak, panderoak eta koplak! Euskal kutsu gehiago eman behar zaie gure herrietako jaiak. Eutsi egin behar zaie gure euskal erromeriei.

● ORAIN ESTUDIATU ETA GERO	
Ugalde	3 garrenean
● INDALEKI OJANGUREN	
Laspiur	3 garrenean
● ERRESUMA ABERATS ETA POBRE-ETAKO LANGILLERIAK	
Ansola	5 garrenean
● MARXISMOA ZAHARTU EGIN DA	
Azurmendi	7 garrenean
● ELIZA ETA ERAKUNDEAK	
Arostegi	11 garrenean
● AURRERA GOAZ	
Goenaga	11 garrenean

nahi dituenak nahiko aukera izango du hil honen hamaseian, Usurbillen. Hona zeintzuk datozen egun hortan: Laja, Tapia, Epelde biak, Arbe, Zabaleta, Maaltzeta, Zialtzeta, Ahuntza, Larraitzko artzaia, Balda, Zendoia, Epelar, Errikera, Maarixa txikia Egurrola eta Amezketa.

Sakabi eta Egañazpi soñu-joleak egingo zaie omenaldi hau trikitilariak eta trikitixa-dantzak indartzeko izan dedilla. Dantza arloan ere euskal nortasunari eusteko bide.

NERE BORDATXOTIK

LAN ARRIGARRIA

Bai, alaxe da Donosti-ko Turismo Etxeko sekretario nagusi dan Rafael Agirre Franco-k egin duena.

"Juegos y Deportes Vascos" izenburuarekin liburu sendo, mardul, ikaragarri bat eman digu argitara.

Ba-ditu berekin 688 orrialde, ta luze-zabalera aundikoak gainera. Millatik gora argazkiak (erretratuak), zein baiño zein interesgarriago.

Bejondeizula Rafael!

Zuk atera dizkigutzu gaztainak sutatik!

TXIKI AUNDIA

Gizon apala, goxoa, barea...

Itz bat eztiozu entzungo bestea baiño goragotik. Beti neurri berdiñean dagola esan ditek.

Txiki da gorputzez; aundi jakinduriz eta argitasunez.

Neurririk ez du lanean. Geldi egoten ez luke asmatuko.

Miresgarri da, misterio da guretzat.

Nundik eta nola sortzen du damera irixteko denbora?

Daukan karguak gogor lotzen du. Exkifia guztietan ikusiko dezu. Danean sartua, danean lenen puntan, baiña ezertxo egiten ezpalu bezela.

Ta bera izan, ordurako, zirt edo zart egiten duena ta erabakiak artzen dituen.

IZKUNTZA ASKO MENDEAN

Gure iritziz, Rafael-en naigaberi aundiena euskera ez menderatzea izango da.

Bost edo sei izkuntza darabizki trebetasun berdintsuarekin. Ala bear ere daukan kargurako, Donosti batean, "Turismo" izena bera dago agintzen.

Idazle bizkorra degu. An da emen sariak irabazitako lanak ba-ditu: literatoa da.

Pozgarri benetan guretzat, maila ontako gizon bat euskal kirol edo deporteen aldele sutsu agertzea.

Euskaldun izeneko askorentzat, zoritxarrez, etxean ezpategu ezer onik. Txalotuko dizkitzute gogor kanpotik ekarritako deporteak, baiña etxeko guztia "astakeritzat" daukate.

Kontuz inguratu señorito fin oiengana!

Talo usaia entzuten omen digute.

Zertaz ote dauzkaten beren buzuak?

Norbere izkuntzarik, oiturarik, jolas eta deporterik maite ezteuena-ekin ezteke bide luzean joan.

ESKUETAN BEAR DANA

Rafael Agirre-ren liburu au ezta armarioan apaingarritzat edukitze-ko bakarrik.

Artarako ere gutxi au bezelako-rik, baiña serbitzu obeak egiteko dago.

Milla eztabaida sortzen dira gure artean gutxien uste degun garaian.

Setosoak gera euskaldunok "ez" eta "bai" asten geranean. Geurea-ekin irten nai izaten degu.

Amaika illunpe argitu bear du liburu onek.

Orain berrogeitamar edo irurogei urte "olakok" eta "alakok" egindako markak jakin nai zenituzkela?

Argi ta garbi dauzkatzu begien aurrean. Liburu ontaz jabetzen bazera, denboraz egingo dezu marmarrak ixillerazteko modua, duenari arrazoi emanaz.

GURE AMETSAK

Ortante gelditu: amets utsetan.

Beti izan degu liburu bat osatzeko egarria, Rafael Agirre-k darabizkien gai berak erabiliz.

Ez, noski onek moldatu duenaren maillakoa ta baliokoa.

Apalagoa, aulagoa, exkaxagoa izango zan gurea.

Denborarik ezak galdu izan gaitu: danera iritxi ezinak. Guk ez izan Rafael Agirre jaunaren bertuterik.

Guk, ori bai, pentsatutakoa aurrera eraman bagendu, euskerazko lana eskeiñiko genduen.

Alde ortatik begiratuta izango zuen bere grazitxoa.

Ar bitza Agirre jaunak gure zorian gartsuenak.

ERDERAKADAK

Erdel-itzak erabiltzetik bakarrik eztaoz erderakadak.

Euskerazko itzez baliatuz ere erre nabarmentzen diranak dira.

Pelotari batek, adibidez, jokatzen du egundoko partidua.

Artaz ari dira izketan, eta batek ala dio besteari: "oso ondo egon zan".

"Estuvo muy bien" adierazteko, erderarekin kutsutu gabeko euskaldun batek amar modutara esango luke: "latz aritu zan pelotan", "bikain jokatu zuen", "berebiziko partidua berea", "ura zan pelotan egitea", ta abar.

Lanean modu artan aritutako gizona "ondo egon zala" esatea itxuski da, noski.

Beste bat asko entzuten dana: "papel ederra egin zenduen".

Noiztik ikasia ote naiz papelpingintzan?

"Hiciste buen papel" adierazteko, "ederki bete zenduen zeure toki" esanarekin egiña legoke.

Alde ederreko euskal kurpilla!

ALDREBESKERIAK

Oitura aundia da onoko au esateko ere: "Arratsaldean ikusiko gera".

Euskaldun garbi batek beste modu ontara esango luke:

"Aratsaldean alkar ikusiko degu" edo "alkar ikusiko degu arratsaldean".

Bietara dago ondo esana.

Mugaz bestaldean ere ba-dute unetik unera idazten duten zati bat: "erran gabe doa".

Urrutitik ezagutzen da frantzetik artua dagola: "il va sans dire"; frantzes kutsua dario.

Pausotik pausora entzuten ditugun baldarkeri batzuk:

"Aitak asko maite dit neri", "aitak asgo maite nau ni" esan bearran.

Nola arritu gainera, euskal kanta ezagun batean letra auk agertzen badira:

"Berriz ere maiteko dio gure amak aitari".

"Atzo Donosti-n ikusi nizun", "atzo Donosti-n ikusi zindutan", esan bearran.

"Nagusiak bialdu dit zuregana", "nagusiak bialdu nau zuregana", esan bearran.

Urrangoan geiago, ontatik bear bezelako milla dago-ta.

OSTOLAZA TA SEGUROLA

Gaur, igandea, apirillak bederatzia, Ostolaza ta Seguro-la dira

jokatzekoak Azpeiti-ko zezen plazan.

Eztegu ezagutzen Seguro-la zumaiar gaztea. Mutiko bikaina dala jakinik gaude.

Ogeitalau urte dituela, ta larogetamabost kilo ba-dala pixuan.

Lenengo aldiz azaldu bear du plazara. Au kontuan izatekoa dala uste degu.

Egia da plazak jaten eztituen gazteak izaten dirala; plazan azigiten diranak ere bai tarteka.

Geienak, ordea, asieran beintzat, izaten dute alako itzal bat; alako egon-ezin bat.

ESKU BAKARRAREKIN

Seguro-la zumaiarrak esku biekien egingo du lana.

Agustin Ostolaza arruarrak esku bakarrarekin.

Eun kiloko arri zilindroak dantzatuko dituzte, ta oraingo egitura berrikoak.

Arrien gorakoa (altura): ogeitalautik ogeitamar ontzara tarte.

Joko ontan ba-dago ordea alako kondiziotxo bat gure arreta bereganatu duena.

Seguro-la-k Ostolaza-ri amabost jasoaldiren aldea (bentaja) ematen dio.

Lanean asi baiño len amabost jasoaldi berekin dauzka Ostolaza-k.

Onoko au jakitea ere oso interesgarri da.

Tandak eztira izango amarna minutu luzekoak, bosna minutukoak baizik: iru bosna minutuko.

Tanda bakoitzeko bost jasoaldiren bentaja dauka emana Seguro-la-k.

BELDUR IZAN

Naiz esku biekien lana egin, bost jasoaldiren alderik aterako al dio Seguro-la-k Ostolaza-ri bost minutuko tanda bakoitzean?

Ez ote da zailtxoa izango?

Ostolaza-k, egun asko ezta

"munduan bat baldin bada", bota zuen desapio esku bakarka jokatzeke, eun kiloko zilindroarekin, naiz egitura zarrekoa ta naiz berrikoa.

Onek zer pentsatu aundia ematen du.

Ostolaza-k "Aita Gurea" bezin ongi ezagutzen ditu esku bakarriz oraĩarte eginda dauden markarik aundienak.

OKER OTE GAUDE?

"Urtain-ek" orain dala urte batzuk Tolosa-ko frontoian egindakoa izango da marka nagusia.

Lan aparta, lan arrigarria, esku bakarrez baliatuz egiteko. Inork sisten etzuen bezelakoa.

Ba-leike gu oker egotea, baiña "Urtain-en" marka ondua edukiko du Ostolaza-k bota duen desapioa bota duenerako.

Ezin leikela, pentsa lezake norbaitek, 75 kiloko gizon bat ain urrutira iritxi.

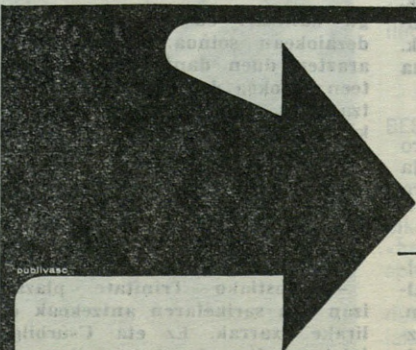
Ezer eztagu; gutxi gorabera ari gera izketan. Gure irudipenak agertzea besterik eztegu egiten. Ez gera igarleak, eta urre ematekorik ere ez.

Gaur gertatzen dana eta ikusten deguna zimentarri izango da guretzat aurrerrantzean idatzi al izateko.

Baxari

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

ITURZAETA
agencia inmobiliaria

ZUK BEAR DUZUN ETXE-BIZITZA EROSTEKO...
ZURE TERRENOAK SALTZEKO...
ZURE DIRUAK UGALTZEKO...

Hernani, 1 - Urrut. 429178 Donostia

IKASTOLA

Sorgindutako itza dugu. Lurrean dagoen argi-indarraren ari-ari eltzea bezala da itz au aipatzea. Aundia da ematen dizun zirrara. Goitik behera dardarazten zaituen astindua eman ohi dizu ukitu utsez. Korderik gabe lurrera botatzeko zorian jartzan zaitu. Berriz eltzeke gogoak ederki kentzen dizkizu.

Sorgiñez betetako itz baten aurrean gaudela esan dut. Ikastolaren aurrean ain zuzen ere. Ez dago patxaraz eta zentzuz aipatzerik ere. Geuron aldarte ona, egonarrria eta gizotasuna ere galdu egiten ditugu arazoa aipatzerakoan. Ez dakit Akelaren zenbat sorgin biltzen ziran, baina biltzen ote ziran gaur ikastolan ainbat?

Jakiña illunpean eta ezkutuan ibiltzeak asko ugaltzen ditu sorgiñak. Ez dauden tokian ere ikustarazi egiten bai dizkigu gure irudipenak. Beti argitan eta agirian ibilliz gero asko galduko lirake sorgiñak. Baina illunpean eta gordean ibiltzera behartuak gaude. «Argi eta garbi azaldu ditezela» eskatu ohi diegu beste ertzean daudenei, ipurtargiak berak ere beren argiak itzaltzera behartuak dauden gau beltz eta luze ontan.

Zalantzarik ez dago ikastolak garrantzi aundia dutela. Uskaria dalakoan ez gabiltza burrukan, elkar il beharrean. Bakoitzak bere erara erabili nahi orrek orixe adierazten du: garrantzi aundia duela. Eta aurrez-aure edo azpi-antzetik edo albotik zuhaitz ori galdu nahiak ere orixe eta berbera adierazten du: ale txar asko eman dezakean zuhaitza dela, alegia. Galtzen zailla eta ugaltzen erraza dan zuhaitza, noski. Ez galtzera edo beste zuhaitz baten mentuak ez txertatzera lanak emango dituen zuhaitza dela.

Ontaz, agian ikastolaren alde lanean ari geranok ez gera behar bezala jabetu. Geurok ari bait gera askotan galtzeko arriskuan jartzen. Badirudi gure norneriak lehenagokoak direla ikastolaren ona baiño. Eta au euskalazale gerala diogun guztiontzat diot. Sortu zaigun burruka ortan inork ezertan ez bait dugu amor eman nahi. Eta besterik gabe geurok zapuztuko dugu, geurok aldatutako zuhaitza.

Iritxi zaigu irakaskintzako lege berriaren aurrean erabakia artzeko ordua ere. Ikastolaren ona eta jarraipenari begira erabakia artzeko garaia. Elkarrengandik urrunarazteko izango ote oraingo kakoa ere? Ez al gera jolas gehiegi egiten ari gure ikastolekin? Ez al dago ikastola gure gerekoieria eta azpi-joko guztien gainetik?

Egin behar litzake argi euskal aldizkarietatik ere ikastolako zenbait arazoz. Baina ez da erraz. Berealaxe sartzen gera ikamika mingarri eta galgarrian. Nonahi ikusten ditugu sorgiñak eta deabruak. Izango ote genduke danon artean argi egiten jarduteko gibelak?

Gernikako arbola, Euskal Erriko arbola, Euskal Erriko ikastola da bedeinkatua, euskaldunen artean guztiz maitatua, eman da zabal zazu munduan frutua, adoratzen zaitugu arbola santua.

ORAIN ESTUDIATU, ETA GERO?

Ona hemen, gaurregun estudiantetee egiten duten galdera. Orain, estudiantee direnez, estudio lanetan jarraitzea eta sakontzea izango euren egitekorik nagusia. Baina, gero? Lan, neke, kezka, izerdi, eta ezbehar askoren ondoren, titulua eskuratzu gero zer?

Mila bederatzireun eta hirurogeita zortzi galdekizun bati, erantzunaz, zera diote, gehienek estudiantetako sailaz kanpo lan egitera behartuak daudela. Bost titulodunetatik, batek bakarrik egiten du lan estudiantetako maila eta neurrian, beste laurak euren estudioekin zer ikusi gutxi duten lan klasetan dihardute eguneroko ogia irabaztearren. Zenbat dira, adibidez, gure artean, abogadutzatik bizi diren legegizonak?

Fisika mailan lizenziatura eskuratu dutenek ere gehienek ez dute lan egokitik aurkitu. Batzuek estudioak luzatu beste erremediorik ez dute izan. Besteak, atzerriara jo dute, eta representante, t.a. enplegatutakoak ez dira gutxi.

«Pueblo» erdal aldizkariak, orain dela bi urte ara zer zion: bi urte barru, Psikologian bi mila eta bostetun bat lizenziatuko dira, eta horientzat ez da lanik izango. Periodisten artean ere, titulodunen erdiak besterik ez dute langintza horretan jarduten. Medikoa eta sendagileen etorkizuna ere oso beltza da, lanbuz betetako zeru beltza dute gaurregun estudiantetee.

Horregatik, lehengo galdera zuzentzera gatz. Orain estudiantu bai, eta gero? Geroaren itsaropenak zuzentzen ditu gaurregun gure pausoak, baina oso da tristeza gero-rik gabeko eguna.

Dato eta zenbaki gehiagorik ere eman genezake, alderdi hau sakonkiago aztertzeke, baina gure artean begi bistan dugun auzia dugu haxe. (Dato gehiago nahi duenak, ikus beza, «Cuadernos para el Diálogo» XXIX ale berezia). Euskal ifar aldean berriz, gau ilun luzeak ez du egunsentirik ezagutu.

Egoera honen ondorenak, garra-tzak, mingarriak dituzu. Estudiantee-

ko ez dute ezereen poz eta ilusiorik, lehenbaitlehen bukatzeko gogo soilak baizik. Egiazko kezka, karre-ra bukatu ondoren hasten dela konturatzen dira. Zer egin? Zer bide aukera? Karrera ondorengo beka horietako bati helduz estudianten jarraitu? Zertarako?

Tekniko gehiegi ote dago gure artean? Estatu barruan kapitalismoa autarki gisa handitzen bada ere, geroa, beste kapitalismoarekin aurrez aurre aurkitzen den garaian, atea eta leihoak ireki beste erremediorik ez dagoela konturatu direnean, gure lurralde honetan, teknikoak ere beharrezkoak direla adieraziko dute, Europa mailan segitzeko eman beharrezko pausoa dela alegia. Estudiantetee ugaritu dira, titulodunak ere bai (suspendituta bide ertzean gelditutakoak zer esanik ez), baina lan egokitierik ez da era eta maila berean ugaritu.

Eta ez pentsa gero, tekniko ugaritasunean azken neurriaino iritsi geranik. Medikoa, adibidez, beste zenbait estadutan baino proportzio txikiagoan daduzkagu, inbestigazio saila erabat bazterturik utzi izan dugu, lantegitan teknikoari ateak itxi izan zaizkio bere jakintza teoriko hutsa, esperientziarik gabea, liburutakoa, bakarrik dela aldarrikatuz. Noruntz goaz? Titulo txar bat eskuratzeko hainbeste madarikazio jasan ondoren, Bankaetxetako posizioetarako gertu beste erremediorik ez dute zenbait, binbitarte, ogia, bederik, eskuratzearren.

Profesio mailan, gogorik eta itsaropenik gabeak egoteaz zergatik arritu? Estudiante artean beste galdekizunari, honela erantzuten diote:

—Diru asko irabaz daiteken puestoa nahi dut % 28.

—Diru eta ekonomia aldetik kezkarik izan ez dezadan % 24.

—Puesto interesgarria jakintza eta profesio mailan % 12.

Giro eta egoeraren agerpen garbia. Zertarako hontaz gehiago luza?

Mikel Ugalde

INDALEKI OJANGUREN

Indaleki Ojangurenekin zorretan naiz.

Orain hiruzpalau urte dela bera-ri buruz idatzeko asmoetan nintzen. Baina, hona hemen, bera hil ondoren, berandu ez bada ere, benetan saminduriko nire hitzok.

Mendia ia zeharo utzita zegoen Indaleki azken urteotan. Hor ikusten genuen kalean, bere makilatoxo eskuan zuela txikirri-xikirri biziki. Larogei urte gaineratuak zitueneren, bizitxo zuen bere oin-kada.

Berebiziko maitasuna nion Indalekiri. Nork ez zion, ordea?

Berebiziko maitasun hori nionez, luzaro gelditu ohi nintzaion begiratzen. «Hor zia Indaleki» nioen, «hor zia mendigoizalea, hor... mendia bera, mendia bera dela iruditzen bait zaidak...»

Indaleki ikusi, eta Euskalerriko mendiek inguratzen ninduten. Zergatik ote? Ez dakit, baina ba zuen Ojangurenek halako kutsu misterigarria. Gure bizitza osoan horrela ezagutu bait genuen, beti gainik-gain. Mutikotxo nintzelarik haxe esan zidaten behin: Indaleki Ojanguren Euskal-Herriko mendi guztietan izana zela. Gertakizun hau ikaragarria iruditu zitzaidan eta benetan harritu ninduen. Harrez gero, niretzat, Titan bat zen Ojanguren. Hala ere, beti gainik-gain hainbeste urteetan zehar ezagutua, orain zahartu delarik edo-ta zelarik, kale zokoan bere azken urteak eta egunak betetzen...

Ezin nion etsi. Gure «Kajoitxu» menditik aparte ikusteari ezin nion etsi, eta bihotzean min nuen. Indaleki mendiar horren lotua zitzaidan, mendia bera zela uste nuen, euskal herriko menditza: ibar eta erreka-zulo, baso ta pagadi, txabola ta artalde... bide-zihor, mendi malda, harkaitz-tontor eta gurutze... gure Herria, gure bizitza, mito bihurtu zitzaidan irudia bera zen.

Baina Indaleki zahartu egin zen eta menditik aldendu. Aldenduez, ez. Bere ahalagin osoan eta ahal zuen neurrian mendia ikutzen bizi izan genuen. Orain dela biz-pahiru urte, mendi ibili xipi bat egite alde Kalamua gaineruntz jo nuen, eta beheruzkoan Krabelin-etik zehar jeitsi nintzen. Krabelingo buzoitxoan xarteltxo bat jaso nuen: Indaleki Ojangurenek zer-bait lehentxoago utzitako xarteltxo! Bapo Indaleki, mendira heldu ezinik ote dabilen, baina larogei urtez gora izan arren Krabelinera heldu duk oraindik! Zirrara bat izan nuen barrenean eta Indaleki areago maitatu nuen. Nolako ikasbidea gazteagoentzat!

Izan ere, Indaleki gatzetasuna zitzaidan: bizitasuna, hiltun, ibiltari, baltor. Gogoan dut inoiz mendi tontorrean elkarrekin izan ginenean. Mendi goian isiltasuna maite badut ere, Kajoitxuk beti ukan zuen zer esanik; eten gabeko iharduna berea. Indaleki ez zen geldi edo isil egoteko jaioa, ari ta ari izatekoa baizik.

Gaur Indaleki hila dugu. Aurtengo Otsailaren 18-an larogaitalau urte zituela hil zitzaigun. Harrez gero triste daude Euskal Herriko tontorrak. Harrez gero za-

harrago dakusat neure burua; gaurgero ez du Euskal Herriak gizon soil bat galdu, ez du mendigoizale huts bat bapeztu... Ordu-danik bere zati bat galdu du, Indaleki horixe zen-eta, Euskalerri zati bat.

Indaleki instituzio bihurtua zen. Ba zirudien betirakoa zela. Gure haurtzarotik, txiki-txikitandik, beti berdina eta beti mendian, mendira eta menditik ezagutu genuen. Baina ez zegoen mendian bakarrik; denean zegoen, toki guztietan aurriz genezakean. Mendian ez bazen bere lantokian zelako, txintxo, han bere lantoki zuloan. Baina denean zen: mendiratzin baginen han aurkituko genuen; bere «estudio»-ra joan beharra izango bagenuen, zihur egon han bertan izango zela; ezkongai-agur bazkiren batetan edo baginen, lehenago edo geroago, baina gure aurrean izango genuen bere «kajoitxua» eskuan zuela: «Egon geldi. Ez, ez, hi erdirago joan hadi; hainbeste ez, honuntzago. Hik burua gorago jarri biok, eta hik...» eta horrelako etengabeko aginduak eman ohi zitakun argazki bat ateratzeko.

Gizon langilea; ezin geldi egona. Nork ez du bere «estudio» edo «laboratorio» hura gogoratzen? Bere ateak beti beti irikita. Bertara joan eta inor ez. «Egunon Indaleki!» oihi egin, baina lau-bost bat aldiz ozenki esan beharra izaten genuen. Halako batean barru barrutik bere ahotsa izango genuen: «Egon pixkat, laister natok-eta!» Bere lantokitik maitagarri harek halako zoko-usai berezi bat zuen, barru-usai aparta.

Nork ez du ere bere ate-barru hormetan zedukan argazki erakus-keta zoragarria gogoratuko? Orain-ik bizi-bizi dadukat begien ninitan: basetxeak, euskal baserriak, mendiak, basoak, harkaitz-tontor-rak, gurutzemendiak... barrurago Tomas Garatek berari eginiko irudi izugarri bat... Zenbat aldiz gure begiak bere hormetan zehar batetara ta bestetara miaketan ibiliak diren!

Nork ez du berak egindako argazkirik? Talde batetan sartua, edo bakarki aterea, edo kameterako, edo «despedida» batetan, edo San Blas egunekorik? Zenbat urtez izan ote genuen, San Blas egunean alegia, opilak bedeinkatu ondoren eli-

zatik ateratzen ginenean, han izango genuen gure Indaleki ate-buruan herri osoaren zai, eta gu besoak gora jaso eta, denok, aurpegia agertzen ez bazen ere, zapi-zuriz estalitako opilak bai behintzat bixtan jarririk.

Bere ahots zoli baina eztarri-koia bizi bizi dadukat oraindik be-larrietan. Baita ere behin batetan bota zidan jipioa. Mutil gazte nintzela bere lantokitxora joan beharra izan nuen argazki batzuk jaso nitzan eta, noski, geure mendikadak aipatzen hasi ginen. «Zenbat mendi daroiazak konkursauta aurtun?» galde egin zidan. Igo de-xente egin nuela erantzun nion, baina konkursatzeari utzi egin nio-la. Orduan, hori esanaz batera, aurrez-aurre garratz jarri zitzaidan eta zipristina zeriola bere ahots zoli-latzt eztarrikoiz erantzun zidan: «Hori eztaok ondo; hori ez dok montañeruan diziplinia. Konkursau egin biajok, konkursau!» Halakoxe eibartar benetalaria genuen Indaleki.

Indaleki Ojanguren, eibartarrontzat «Kajoitxu», eta erdalun orontzat «El Fotógrafo Aguila», mundu osoan ezaguna zen eta guztiak benetan maitatua.

Lehenengo zatzada bere argazki-lantokia kendu zuenean, «denona», guztiona zen bere estudio hura be-tirako itxi zuenean, zer-bait garrantzidun galdu genuen guztio, zer-bait gurea galdu genuen. Izan ere, beti genituen bere ateak irikirik, eta bere barnean ginenean, ez dakit nolako sorgin edo mamu edo lamia-giro berezi batek menderatzen gintuen. Argazki bidez historia luze ta sendo bat zedukan pilatuta, baina zelako historia; Berak ez zuen, ordea, gordetegi edo artxibu antolaturik, bai zera! Nahiz eta aintzinako argazki batez galdezka joan ohi ginenean, handik edo hemendik eskutaraziko zigun. Ez zen han inolazko antolaketarik, dena buruz zeraman eta edozer, zer-nahi, buruan gorderik zedukan.

Bere azken urteotan makilatxo eskuan zuela Eibarko kaleetan zehar eta Arrateko bide zati bat igoaz izan ohi genuen. Baina gaur hila dugu Indaleki; denon laguna, denean zena, txikitean ez beste non-nahi aurki genezakeana.

Bere heriotzeaz tamal dira, itun, hainbeste maite ukan zituen gailurrak. Ez dezaket Indaleki hil-kutxan ikus, harkaitz tontor gainean bere oin ibiltariak tinko jarriak baizik: oin bata aurrean eta beste atzerago, «Kajoitxua» eskuan zuela, eta bere sudur zuzen nabarmena tontor gainetako haize ta eguzkiak joaz..., hor, horrela bai uler eta onar dezaket gure Indaleki.

Indaleki, samatik argazki-tresna edo kamara zintzilika, bere oinpetan Euskalerriko mendiak zituela, benetan sinbolu genuen: mendi-sinbolu, mendi-zaletasun iduripen, garbitasun eta gizotasun sinbolu...

Gaur, hila dugu, eta bere heriotzeaz Euskal Herriak bere zati bat hil du, bere atal bat galdu du, eta gu, gerok, zahartu egin gara; zati bat hil gara.

Imanol Laspiur-ek

ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Berruan	300 pezeta
Korreo batasunetako errietan	350 pezeta
Atzerrietako beste errietan	370 pezeta
Aidez	Aurrez galdetu
Salmetan (ale bakoitzak)	7 pezeta

ZERUKO ARGIA 72

BERRIAK

● Hilaren 21ean, benetako jai eguna ospatu zen Belesen. Ez bait zen alferrik egun hartan Aita Xabier Diharce "Iratzeder" bertako abate konsagratze eguna.

● Bildu zen bertan eliztarrik anitz eta euskaldunik franko. Han ziren Baionako Gotzain den J.P. Vincent, Tarbes-Lourdeseako A. Theas, Donostiako Gotzain A. Argaya, Iruñeko Bikario A. Zabalza, Bilboko Gotzainaren ordezkari A. Etxenagusia, Estibalitzeko Abate A. Baztarrika, Lazkao A. Mauro, etab. Euskaltzaindiaren izenean, A. Villasante Euskaltzainburua eta Haritxelhar ordezkaria, baita Manuel Lekuona, Jose Maria Satrustegi Jose Luis Lizundia eta beste zenbait.

Eliza Amak eta Euskal Herriak goratu zuten nork bere A. Diharze, Abate berria, eta "Iratzeder" aspaldiko Olerkaria.

● Martxoaren 22an, Federico Zabala kondairagilea "Gipuzkoako giza egoera XVI-XVIII mendeen barrena" gaiari buruz mintzatu zen Azkoitian.

Hilaren 24ean, emateko zen beste hitzaldi bat, "Gipuzkoako ekonomiazko ekintza XVI-XVIII mendeen barrena". Hala ere, bigarren nau ez zuen eman ahal izan, sende arteko eragozpenen bat sortu zitzaizkion.

Bi hitzaldi hauk, Urolako Kultura Elkarteak, Loyola Ikastolen Elkarteak eta "Carmelo Etxegaray" taldeak eratuak izan ziren.

● Martxoaren 24ean, Gasteizko Musika Kultura Elkarteak eraturik, "Manuel Iradier" koruak goi mailako saio bat eskaini zuen. Denetarik kantak aurkeztu zituen. Euskaraz hiru baino ez, hots, "Aita Gurea" (Madina), "Ni ez naiz zomorroa" (Guridi), eta "Orra Olen-tzaro" (Mokoroa).

● Martxoaren 25ean, euskal pintoreen erakusketak bat ireki zen Portugaleten. Honako erakusketak hau Guraso Elkarteak eratuak da, eta Apirilaren 5erarte. Zabalik iraun du. Bertan ikus ahal izan dira, Ibarrola, Larrea, Mirante, Uranga eta beste zenbaiten pintura lanak.

● Eguna berean, zortzi urtetatik hamalau bitarteko neska mutilen kanta lehiaketa bat eratu zen Errenterian. Lehiaketa hau "Ibai-ka" elkartek eratu zuen.

● Halaaber, Erramu bezperan, zahar-sarrituen eguna ospatu zen Bergaran. Primeran ospatu ere, euskal girok onenean. Arratsaldean izan zituzten atso eta agurtxoek beren jai bereziak. Estraineko zabaldu zen ere Aitonak Club delakoa.

Iluntzean herri-meza. Eliza gainezka. Argaya Gotzaina etortzeko zen. Hala ere, ondoezik edo, ez zuen etortzerik ahal izan. Haren hutsunea ondo baino hobeto bete zuen Imanol Sorondok, "Basalgotxo apaiz saskarrak" (berak esan zuenez). Ikastoletako haurrok polito aritu ziren A. Zamoraren zuzendaritzaren pean. Azkenik, Egi-leor eta Gorrotxategi Oxintxuko bertsolariek agurra eskaini zieten bertan bildu ziren zahar-sarrituei.

● Gazez, egundainoko jaialdia. Behar bada Euskal Herrian barrena era daitekeen programarik onenetarikoa bat: Pasaiako Oskarbi, Baionako Pantxo eta Pello, Azeitiko Unai hirukotea, eta Zarauzko Oleskariak korua.

Hasi aurretik Iñaki Eizmendi adiskidearekin mintzatu ginen Zarauzko giroaz eta beste. Mutikotatik ezagutzen dugu elkar. Nork ezagutu orain? Hura bizar mordoska hura... Mutil lerdenez egina dugu. Gutxi gora behera sasoi batetakoak gaituz, eta ni bera baino askoz ere zaharragoa ematen dut... hauxe konplejoa!... "ezkongaietan zerbait banintzen..."

Jose Mari Iriondo eta Itziar Sagarazu adiskideek ohi duten mai-sutasunarekin aurkeztu zituzten gau hartako kantariak. "Oskarbi" taldeari ezagutzen dugun talderik onena deritzagu. Telebistak ez digu horren mailakorik eskaintzen, ez horixe. Pasaitarrek, abotsa ezezik, musika zentzu aparta dute benetan. Eta horrez gainera, entzuleak ikusi ez baino sumatu egiten duen zerbait gehiago ere, ezkutuko zuzendaria alegia. Ez da guti.

Pantxo eta Pello ez genituen ezagutzen. Baionatik etorriak. Bikote honek erabat bereganatu zuen entzulego guztia. Nonbait, hitzek badute, bai, aparteko indar bat. "Lepoan hartu ta segi aurrera" delako kantak guztiz berotu zuen jendea. Hura txalo hotsa, hura!

"Unai" hirukotea ere asko gustatu zen. Programatuak zituztenak baino gehiago kantatu behar izan zuten. Behar bada, hutsen bat salatzekotan, patxada eza erantsiko genieke, "plaza" eza, alegia.

Azkenik, "Oleskariak" korua genduen. Ondotxo ezagutzen ditugu "Oleskariak". Irrika batetan ginen zarauztarrei entzuteko. Hala ere "porrot" egin ziguten. "Porrot", iruzur edo berek ba ote dakite zer egin zuten!

"Oleskariak" talde bezala, ikaragarriko erraztasuna du kantatzeko. Ezin uka puzkarra bezain erraz egiten dutela kantatze hori. Erramu bezperan ere lasai etorri zitzaizkigun. Ez zen koru osoa etorri. Itxura denez presupestoa ez zen denentzat hainakoa. Bajuak falta, baita baritonak ere. Tenorerik ordea sobera. Hura ez zen guk entzun nahi izan genduen korua. Hura beste bat zen. Eta guti bailitzan, hiruzpalau alditan hankasartzea izan zuten. Horrez gainera, nonbait presa zuten, tren zain balute bezala. Etorri ziren, bota zituzten (bota gero!) bospasei kanta eta hanka egin zuten. Amaitu eta kitto. Gero geroak!

Badakigu bai, "Oleskariak" entzute oneko korua dela. Badakigu ere, han bildu ziren entzule erdiak baino gehiago ez zirela gauza guzti hautaz ohartu. Baina beste erdiek erantzukizun hobe bat mere-

zi zutelakoan gaude. Ospe eta entzute onenak bat batetan gal daitzeko Erramu bezperako saioan ikus ahal izan genduen erresponsabilitate ezarekin.

Ausartuko ote hirake Donostian, Bergaran egin zutena egiten?

● Martxoaren 26an, Aita Pascual Barturen-en "Euskal Meza" aurkeztu zen Iruñeko Gayarre Aretoan. "Euskal Meza" honek Euskal Herriko eskualde guztietako soinuak biltzen ditu, baita gu-re alor berezitateak zenbait ezagugarri ere, bertsolaritza bera tartean dela. Honako Iruñeko saio honetan, San Anton Orfeoia, Galdakano Andra Mari, Gasteizko Samaniego, Bilboko Txistulari Taldea, Lizarragako Elizagatarrak, Lasarteko Zuaznabartarrak, eta beste bildu ziren. Batz bestea, "Euskal Meza" izeneko diskan parte hartu zuten kantari eta soinuari gehienak, hots, txistua, gaita, txalaparta, toberak, alboka, txirula etab.

● Hilaren 26an, ere, Otxandion, Durango eskualdeko txistularien bilera ospatu zen. Ia hogeit urte dira, urtez urte, eta leku desberdinetan, honako bilera hau eratzen dela. Aurtengo hau, esan dugun bezala, Arabako mugan ospatu da. Programa betikoa, hots, meza, kalejira, eta txistulari guztien ekinaldia. Zuzendari, ohizko Juanito Albizu ermuarra.

● Halaaber, Erramu igandean, arrakasta handiko jaialdia programatu zen Zuberoako Gotainen. Bertara ziren, "Ortzadarra" talde zuberotarra, "Festara", Ospital eta Karrere bikotea, Pasaiako "Oskarbi" taldea, Etxamendi eta Larralde, Sarasola eta bere taldea, Bilboko Unai anaiak, Aren albokaria eta Etxahun txistulari paregabea.

● Hilaren 28an, goi mailako konzertu bat eskaini zen Donostiako San Bizente elizan. Pablo Sorozabal jaunaren zuzendaritzaren pean, Donostiako Kamara Koruak eta Gipuzkoako Kamara Orkestak, Bach, Albinoni, eta Sorozabalen beraren musika lanak aurkeztu zituzten.

Bakarka aritu ziren kantariak, Nekane Lasarte, Mirentxu Iturriaga, Carlos Fagoaga eta Fernando Andonegi ziren. Honako saio hau Donostiako Aurrezki Kutxaren arduraren pean eratu zen.

● Apirilaren 2an, Baxenabarreko Armendaritzen jaialdi polit bat muntatu zuten. Bertan ziren ifar aldeko kantari ontzook, Larralde eta Etxamendi, Ospital eta Karre-re, Sarasola eta bere taldea, Borda eta Labeguerie.

● "Procieza" delako elkartek Arabari buruzko filma bat egiteko asmoa azaldu du arestian. Harako filma hogeita hamabost milimetrotan egingen da, eastmankolorez, eta ordu terdiren bat iraunen du.

● Burundako Iturmendi deritzan herrixkak irabazi egin du Nafarroan barrena eratu den herri hornitzeari dagokion VI Sari-keta. Zorionak herriar guztiei, eta batik bat, Martin Lopez Auzmendi alkate jaunari.

AIPAMENAK

● Nafarroako Ballariain eta Alzuza izeneko herrixketan zenbait lapurketa gertatu berri da. Alzuza elizatik XII mendeko irudi bat eraman dute, eta Ballariainetik XVI mendekoa. Nonbait, badaezpadako saltzaileren batek izango du irabazi errazik. Eta artez

hain txiroa dugun Euskal Herria... ba, orain apur bat txiroago.

● Ipar Ameriketako Estatu Batuetan, gizon eta andreen arteko eskubideen berdintasuna lortu omen da, legearen aldetik, behinik behin. Zail deritzagu ar-emezko berdintasuna lortzeari, giza berdintasuna oraindik lortu ez den herrian.

● Oraingoan bai, oraingoan bai harrapatu gaituztela. Uste dugu, bai, halakoren batetan "errenun-tziotan" hartu gaituztela. Jokoaren arriskua, noski. Batzutan irabazi, bestetan galdu.

"Principe de Viana" aldizkarian bada gazteen sail bat, ARNAS BERRI izenekoak. Halaaber, Ataun San Gregorion bada beste talde bat ARNAS BERRI deritzana. Atan-go talde honi egin genion aipamenen, nonbait izenari ondo irizita edo, ikas bezate Principe de Vianakoek esaten ausartu ginen.

"Principe de Viana"koek erantzun digute, ondo erantzun ere. Ez genduen gutiagorik espero. Ez gara gu lehenak izan beren sail horren izena salatzen. Eta ondo ala gaizki dagoen erabaki aurretik, izen horren zentzu jakin behar lizatekeela, edo-ta eman nahi izan dioten zentzu, hain zuzen. Hots, ARNAS BERRIA dela baino, ARNAS-BERRITU bat nahi dutela adierazi. Egoera edo gaitasun bat baino (arnasa berri), ekintza edo aldaketa bat (arnas-berri), alegia.

Gu bekatarri bada, baina... bekatarri gehiago sor ez dadin ez ote lizateke egoki bi hitzen artean arraia txiki bat jartzea? Esker mila.

● Oraintsuan irakur ahal izan dugunez, "Behobia" erdal izenaren euskarazko deitura "Pausoa" omen da. Guk ez genekien, egia esan, horrelakorik. Ez genekien ez, Pausoa eta Behobia bat zirenik. Horra hor, nola ustekabea, zerbait gehiago ikasi dugun. Baina harritzen gaituena besterik da.

Ez gara gu hemen hasiko "Pausoa" euskaraz ez denik esaten (itxura guztiak badiu ere). Zeregin hau jakintsuentzat eta hizkuntzalarientzat utziko bait dugu. Baina, aitzitik, Behobia izena erdal izena dela esateari lartxo deritzagu. Aita Manuel Lekuonak arestian aipatu digunez gero (MUNIBE, 1971 F4 544 or.), Behobia Beko ibia bait da.

Baten bat oker dago. Guk geuk gai honetaz A. Lekuonari konfiantza gehiago zor badiogu ere. Dena den, beren artean konpon dezate-la hauzia, guk Euskaltzaindiak izendatua duen batzordearen eskutan uzten dugu.

● Izan ere euskal toponimia gain-behera dago. Non-nahi aurkitzen ditugu sasi-maisuak edo bada ez-padako asmatzaileak, Puntuan Eibarren gertatu zaiguna, hain zu-

zen. Ez zaigu ba "El Correo Español-El Pueblo Vasco" delako egunkariak Eibarren duen albistariak, ixipoa hartu eta toki izenak bere kontura bataiatzen hasi! Ez digu ba proposatu Arrateko bidean dagoen laune bat "Avenida de la Montaña" izendatzea! Gu eta gure erdal korrespontsal kaskajook...

● Ibon Sarasolaren "Euskal Literaturaren Historia" saritua atara zela Euskaltzaindiak eraturiko sariketa batetan eta, bada nahiko istilu eta iskanbila zenbait ingurutan.

GOIZ ARGÍ aldizkarian, Zer da bil Euskaltzaindia? izeneko artikulua idatzi zuen Azkarraga-tar Pelik. Aldizkari berean erantzuten dio Aita Villasantek 147gn. alean. Garbi asko azaltzen du Euskaltzainburuak arazo honek jarraitu duen hildoa. Eta funtsean, istilu hau epaitzea (lan batek sariketa baldinkizunak betetzen dituen ala ez) epai mahainaren arazo dela, eta ez Euskaltzaindiaren zuzendaritzarena.

Bestalde, itxura denez, Aita Villasantek firmarik gabe bidali die delako eskutitz irekia, eta "Goiz Argi"koek maltzurki samar jabetzen dira hutsune honetaz, eta ziritu dei egiten diote Euskaltzaindiari jaso eta argitara duten eskutitza norena den argi dezan, le-mazainarena edo txalupa-mutilen batena.

Gauzak horrela gertatu badira, eta ez zaigu batere txokatzten (nik neurk ez ditut sekula nere lanak firmitzen. Ohitura txarra, agian. Baina ez ote zaie igartzen norena diren?), ezin uka hala ere, hutsune larria izan dela A. Villasantarena. Lapsus horietako bat nonbait. Agian ez zen pentsatzen hasi aukera txikiaren zain zundela.

Dena den, eta "Goiz Argi"ko zuzendaritza horren zuhurra eta fina delarik, nola ausartu ote da firma gabeko lan bat argitaratzen? Bata ala bestea, lan anonimoak argitaratzen ahal dira GOIZ ARGÍn, ala bazekiten nonbait norena zen? Eta txarrenean ere, ez ote dakite Euskaltzaindiaren edo Arantzazuko telefonoa zein den? Edo-ta konferentzia bat ipintzeko baino zekenagoak ote ditugu?

Azkenik, aseko arduratzen bide dira "Goiz Argi"koek lemazainaren ordeztalupa mutila sartu ote dieten. Era berean, irakurleok ez ote dugu jakitzerik zein txirtxil den Azkarraga-tar Peli?

LIBURUAK

● Eibarko Club Deportivo delakoak aurtengo "Kezka" boletinari argitarapen eman zion joan deneko martxoan. Hiru lan agertzen ditu euskaraz, hots, "Nora doa Eibar" (Imanol Laspiur), "Poe-mak" (Xabier Lete) eta "Akondia, Lexar bage" (Juan San Martin).

● 1971 Urtean Espainian barrena gehien saldu den liburua Jaime Perich-en "Autopista" delakoa da. "Autopista" deritzan hau zirkada bilduma bat da. Batzuk onak eta beste batzuk txarrak. Nahiko aspergarria iruditxo zaigu. Gure iritziz, horren harrera ona izan badu, ez da berezko merituz, edozein egunkari edo aldizkarian ezin daitezkeenak esan, esaten dituelako baizik.

Horrez gainera, gehien saldu diren liburuen artean, beste hauk dira, alegia, "Oeltiberia Show", "ove Story", "Morir de Amor" eta "Antología del Disparate". Ezin uka, ba, Espainiako irakurleak ez dela beste munduko gauza. Eta gu beti hileta jotzen... Askoren gaitza tontoen kontsolagarri.

U. S. A. -ko auteskundeen aurretik

II Demokraten larri - aldia

Nixonen auteskunde egitaraua «Pakea ta ordenaren» zale diren herritar xehen bila zuzendurik dagoela ikusi ondoren, zer etorkizun ote dute demokrata alderdiko zuzendariak?

Barruko «pakea» errepresioaren bidez (A. Davis) zuzentzen delarik eta Vietnamgo politikaren ondamendia Mosku eta Pekineko hitzaldien bidez erramuz estali nahi delarik, zer eskeini dezakete hain ezagunak egin diren demokraten zuzendariak?

ERREFORMAZALEAK ETA TRADIZIOZALEAK

1960 garren urtetik gure egunetara etnia txikien borroka, gazteen ezin egona eta beltzen iraultza bideak gogortuz joan diren bitartean, erreformazale zati bat gorputz hartuz joan da Demokraten Alderdi barruan. Vietnamgo gerraren aurka, militar jokabide ororen aurka eta militar industri egitura indartsuaren aurka agertzen dira jokabide hone-takoak. «Ezker berriaren» zenbait lema bereganatuaz, herritarren esku-bideetaz eta oinarriko askatasunen alde beren abotsen oihartzuna sakon zabaltzen da. Zuzendari hauetako batzuek U.S.A.-ko inperioaren okertzeaz oharturik, beste jokabide politiko bat eskeini nahi dute.

Etnia txikiak, intelektualek, langilleriaren eta burgesiaren zati liberal batek (Kennedi-ren antzera) osatzen dute Demokrata Alderdiko erreformazaleen entzulegoa.

Hauen ondand, alderdiaren tradizio zaleago den beste zati bat dago. Sindikatoek, bekazariak, integratutako etniek eta alderdiaren burokratek osatzen dute joera honen artaldea eta zuzendaritza.

Bi joera horiek elkar ondo ikusten ez dutelako sortu zen hain zuzen 68-ko demokrazi-alderdiko larrialdia. Hunphrey eta Mc Carthy-ren arteko borroka bi joera haien agerpena besterik ez zen izan.

Gaur, Hunphrey eta Jaksoen-ek Alderdiaren zati tradiziozaleengan oinarriturik Nixon-en aurka jokatu nahi dute. Hauek Nixon-en entzule berak bereganatu nahi dituzte eta behar bada aguza berak eskainiko dituzte, baina Nixon-en gauza berak eskainiaz ez dute Lehendakaria baztertuko.

Beste aldean, Mc Govern, Lyndsay eta Mc Carthyk erreformazale eta liberal adarraren zuzendari bezala agertu nahi dute. Hala ere burgesiaren zati honek gazteen borroka, beltzen mugimendu iraultzailea, langilleriaren begi ona eta Alderdiaren pisua bereganatuko al ditu?

Orain dela lau urte, Mc Carthy-ren alde jarri izan zen gazteria, auteskundekiko itxaropenik gabe gelditu zen. Lehenengo aldiz bildu den Beltzen Batzar nazionalak Demokraten kandidaturaren alde ez jokatzeko erabakia hartu du. Gazte zuriak eratu berria duten Herri-Alderdia, komunista eta Troskizten alderdi txikiak ez dute Demokratekin elkartzeko asmorik ere. Hala ere, liberal zuzendari horiek dira agertzen duten politika eramateko, duten indarrekin neurria erakutsi beharko dutenak.

MUSKY ALA TED KENNEDY

Demokraten arteko bi zati hauek bata bestea baino gehiago dela ezin esan daiteke eta joera bakoitzak ezin dezake Nixon baztertu. Beraz, Demokratek zerbait lortu nahi badute elkar konpondurik jokatu beharko dute. Baina datorren Demokraten Bilkurak kandidatura tradiziozaleegi batena aurrera irtengo balitz, liberalak agertuko lirakeela agindu dute. Hor datza Demokraten larria.

Hortik datorkio Musky jaunari posibilitate guztia. Aparatoko gizona izanik, Europako minorien aldetik ondo ikusirik dago eta liberalen zenbait asmo berri bereganatu egin ditu. Musky Vietnamgo kerraren aurka agertu da eta bera da bi joeratako zatiak bildu ditzazkeena... Baina joan den hileko lehen auteskundean ez da oso egoki irten eta New Hampshire-n auteskundeen berdiak baino gutxiago bereganatu ditu eta Floridan % 9 bakarrik. Musky-ren etorkizuna ez da oinarrituko horrelako gertaerekin. Musky-k galbadeza Ted Kennedy ager daiteke Alderdiaren salbatzaile bezala.

Nixonek ez irabaztea gauza egokia litzake baina hori amets bat da gaurkoz. Demokrata liberalen bidea oso estua da. Hauek zeregin handia dute azaroaren 30-a arte.

D. IZA

Erresuma aberats eta pobreetako langilleriak

I «Inglaterrako langilleekin, deus egitekorik ez dugu»

«Naziogaiñetiko langilleriarik» ba ote den, aspalditik datorren hau-zia da. Arestian eztabaida sortua da, berriro ere, bi jakitun marxisten artean: Arghiri Emmanuel, «Har-eman desberdina» deritzan obraren autorea; eta Charles Bettelheim ekonomilari ezaguna.

Oraingoan, Emmanuel-en tesisaren muiña ematera errendatuko gera soil-soillik.

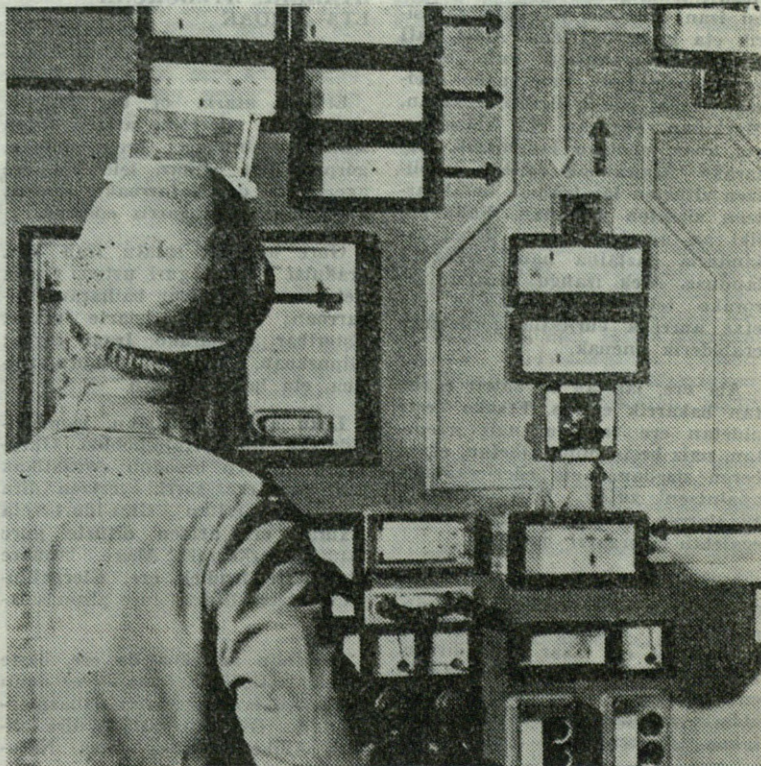
—oOo—

Gaurko erresuma aurreratuetan, «langille-aristokraziarik» ez dago XIX-mendean bezala. Industriadze-hasieran, burgesiak bere aldeko egin zituen zenbait langille. Burgesiaren zerbiztutan jari ziren langilleok, alabaina, sail hertsia osatzen zuten. Hauen eta langilleria-ren artean leize handia zegoen. Langilletzak «deus ez zeukan galtzeko, bai, ala baiña, mundu osoa irabazteko». «Alkandora zuri» eta «alkandora urdin»-en artean txit desberdina zen bizimodua. Erresumetako langille arruntan artean, aldiz ez zen esateko desberdintasunik. Arras handiagoko zegoen Estatu barneko «lepazuri» eta «lepa urdin»-en artean.

Kolonialismoak ekarri duen etekiñetik, kapital jabeak bakarrik ez omen dira gizendu. Baita langilleria ere. Areago, dio Emmanuel-ek, proletargoa —sindikatoen estratejiari esker—, kapitala bera baiño gehiago baliatu omen da kolonialismoaren ohointzaz. Harritze-koa zera da, gertakizun hau Marx-en teoriarekin berarekin zuzen frogatzea. Izan ere, lansari goratuak, denboraz, bidezko bihurtzen omen dia, lan-indarraren balorea historian zehar eta oihutaren araber mugitzen delarik Kapital-irabaziak aldiz, ez omen dauka une batetan atxiki duen goi-mailari eusteik, eta mundu guzian irabaziak daukan mailla erdikora nahi-ta-ez jautsiko omen da.

Erresuma aurreratuetan, horrela, zera gertatu omen da. Langilleria, lansaridun denez, aspiratua dago; erresuma aberatseko lan-indar denez, ordea irabazten ateratzen da. Ekonomi-Kapitalista aurreratuetan Herri-Errentatik langilleriak, sindikatoen bidez, bereganatu dezakeen zatia gero eta handiagoko delarik, hontara zuzendu omen da langilleriaren estratejia, hots, herri-errenta ahalik gehien handitze-ra eta langilleentzat zatirik zabale-na hartzera. Sozial-demokrazia-ren muiña hontan omen datza, hain zuzen. «Alkandora zuri eta urdin»-en alde galdu omen da, erresuma aurreratuetan. Beste erresuma atzeratuetako langilleria, aldiz, gero eta txiroago gertatzen da erresuma aberatsetako langille-riaren aldean.

USA-n eta Bretoiña Nagusian, ba ahal dago gero klase-borroka-rik? galdetzen du Arghiri. Emmanuel-ek. Marxismoak ematen dion esannahian, ez, erantzuten du be-

Gaurko erresuma aurreratuetan «langille-aristokraziarik» ez dago.

rak. Erresuma horietako eta ekono-mi aurreratuetako borroka aldatu egin da. Herri-errentaren «bana-keta hobe» eta hazkundearen zama arintzea da «nazio barneko» borroka, eta ez iraultza egitea.

«Nazio antolamendua» ez da ukatzen, ez gaitzesten. Aitzitik, naziotasunari zor zaion lehialtasunak klaseen interesen borroka biguintzen du. Areago, erresumen eta estadien arteko borroka latzagoa eta sakonagoa delarik, nazio barneko elkargoa osatuagotzera doa. Bidebata, ordea, proletargoen naziogaiñetiko anaiatasuna sunsiturik ageri da.

Marx eta Engels-ek ere, utzi behar ukan omen zituzten beren iduripenak, alde hontatik. Bretoiña Nagusitik, erresuma aurreratuetatik, sortuko zen iraultza. Zentroan ailtzatuko zen, ingurumari guztietara barreiatuko zen askatasuna. Irlanda-ren kateak zerak hautsiko zituen, Bretoiña Nagusian langilleriak ekarriko zuen iraultzak. 1870ean, hain zuzen, 100.000 langille ailtxatu ziren Londres-en Erregiaren aurrean, Glastone-ren politikaren aurka, Inperioaren kaltez zebillela-ta...

«Deus egitekorik ez dugu izango langille ingeles hauekin» —esaten dio Engels-ek, 1881eko abuztuko gutunean, Marx-i—, «Inglaterraren monopolioak dirauño».

Eta orduan beren begiak periferiara so zuzendio ziran. Esperantza, Poloniatik eta Rusiatik, Irlandatik eta Ipar-Ameriketatik zetorren.

—oOo—

Eta Emmanuel-ek konkluditzen du: «Gauzak dianean behatuz eta hartuz, ez, guk marxistaok, nahi genituzkeen moldetan, oinarriak ez dugu, erresuma aurreratuetan,

langilleria munduko proletargoen kausa beregin eta besarkatzera mugiarazteko. Iraultzaren indar-batasunak, beraz, ez du zereginik «internazionalismo klasikoaren» aldetik».

Emmanuel-ek marxismoaren baitan egin nahi izan du «internazionalismoaren» kritika. Barruti beretik Bettelheim jaiki zaio ezeztaille. Emango dugu urrengoan, ihardespenaren berri.

Gurutx Ansola

LA CASA
DEL CAFE

Juan Irujo

San Marzial. 19 - Urrut. 413801
Donostia

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda. de Francia, 1
— I R U N —

EUSKAL ARTE ERRIKOIA

EGALAK ETA EUSKAILLUAK

Euskal Erriko etxegintzaileek (obeto esateko: etxe-apaintzaileak), teillatuaren egaletan erakutsi izan dute beren esku-erakutsirik eta lanik ugariena. Aldiz, zati aundietan erakusten dute beren yayotasuna. Ikus, Urretxuako Areizaga etxea; edo-ta Beran, Lesakan, Markiñan, Seguran eta Goizuetan eta abar, onelako langintzak. Otarako "argizaiolak egiteko erabiltzen zituzten lan-tresnak berak artzen zituzten eskuetan. Poliki-poliki an agertzen zuten beren jakinduria gaztaña naiz aritz-zura landuaz. Aiek izango zituzten gerorako teillatuak zabaltzeko eta etxe aurreak euritatik gordetzeko erabiderik onenak.

Ala ere, lan au ez zuten egaletan bakarrik egiten. Etxeko beste aldetan ere (abetan, naiz irtenean, naiz beste milla aldetan, etxea beren zizellanez eta eder-erakutsiz apaintzen zuten. Ikus Seguran, Etxalarren eta Lesakako teillatu egaitan agerri batzuk.

Lan oiek, lore-itxurakoak, naiz beste landare-itturetak, izarrak, gurutzeak, eguzkiak, disko eta swastikak eta abar... oi ditugu. Apaingailu oien artean erabillena, "ese" etzana oi zan. Zatiaren alderik zabalenak kordoi kiribildutakoa agertzen dute.

Gure eder-lanetako gizonak, ez dira berak bakarrik onelako irrika nabaitu dutenak. Eskandinabiatarrek, Europa Erdioek eta kaukasitarrek ere, badute onelako grina. Etxalarako arrizko balkoi batean ederki ikusten degu era ontako lan jatorra.

SAPAILLOA ETA BURNI-SAREAK

Sapailloek (balkoiak) eta aietan oi diran burni-sareak berebiziko aneta sortzen zieten sutegi eta ola zaarretan saiatzen ziran langilleei. Oiturak aldatu diran arren, oraindik, ikus ditek aldizka onelako lanen bat gure artean. Or ditugu, besterik aipatu gabe, Donostiako Abuztuko 31 garrenean, San Bizente ondoan bi sapailuren ereduak XVIII garren gizailekoak biak.

Burni-sareak, errejak, gure lurretatik kanpora ere, maiz agiri dira etxe askotan, batez ere, jau-regi-etxetan. Eliza eta ermitetan ere agiri da lanbide au ugari. Lakidain (Arangurengo baillaran) eta Udanotz, Goiñi-ko baillaran, aipatzekoak dira onelako apain-gaillutan. Araban ere, gurutzeen ondoan, lore-apaingailuak eta beste iduri batzuk sarri agertzen dira. Egaztien buru eta beste apaingailu batzuk ere ikusi oi dira. Errejak askotan zuzen eta bakunak dira; aldiz etzanak, aldiz zutikakoak, eta biurgunez eratuak.

Elizetan sarriago ikusten dira

burni-sareak. Onela Lezon, Legazpian, Ezkaniz, Pasai San Juan eta beste zenbait erritan.

ATARIAK, ATEBURUAK ETA LEIOAK

Etxeko ataria oi da, langille aukerak edertzeko artzen duten zatirik erabillena. Aren ondoan, gorputz bat eginaz, leio bat ere agertu oi da Nafarroako zenbait alderditan, apaingarriz edertua.

Gure argiñak saiatu izan dira erakutsi yayoak guri uzten. Onela Setuainen, Esteribar baillaran, Nafarroan; Aldazko Iriarte etxea; Esteribar baillarako Iragi etxea; Gipuzkoan, Oikiako Goiburu-azpiku, eta beste aldetan.

Leku aietan guztietan, jeometri-iduriak dira erabillienak. Gurutzeak eta iru besodun swastikak eta abar ere, sarri agertzen dira zur eta arritan. Giza-iduri eta itxurak ere artzen dituzte gure langille azkarrek. Abere, landare eta beste irudiek ere, edergaillutzat artzen dituzte gure gizon saiatuak.

Kontuan artzekoa da ere, beste etxeko zatiekin arremarik ez duan leioa. Au ere edergarri nabarmen-tzen da. Oso aipagarriak dira on-tan, Alliko Argañea etxea, Nafa-

rroako Larraunen; Orokieta etxea, Basaburu Nagusian; Nafarroako Usun eta Goizuetako Adrianeta eta abar...

Eta leio aukerak aipatzerakoan, ezin ixillik utzi LEIATILLAK. Leioetan kristalik ez zanean, ori zan gure mendietako baserri-legea. Kanpoko aietatik gordeak bear zuten etxeko gelak. Leioak itxi ezker, gela illunpean gelditzen zan. Zerbait argitzeko, zurean bertan beste iriki txikiagoko bat jarri bear izaten zan. Andik sar zitekean, argi-txirristaren bat. Kristala agertu zanean, gure etxeek aldaketa aundia izan zuten. Leioak ere, geitu egin zizkieten gure etxei. Arrazkero argia eta aizea obeto saritzen da gure baserrietan.

Asiera artan, kristala ez zan ain errez billatzen, nunbait, eta orregatik gerora ere or gelditu ziran lengo leiailaitsuak etxetan. Leiaila aukerak zenbat eta mendirago, geiago ikus ditezke. Or degu Elkoazko Erramonena; Adoango Zubiri etxea ta abar...

Ate buruetan nabaitzen da gei-go eder-lan au. Ate-buru aukerak zuzenak, naiz giltzarri eratuak, izaten dira. Auetan, erdiko giltzarriak izan oi du apaingarri berezia. Zizel lana era askotakoa eta ugaria degu etxe zaarretan. Euskal Erri guztira begiratu eta etxe askotan Jesusen izena artzen da erdiko giltzarri orretan jartzeko.

Aldiz, giltzarri bakoitzak bere eder-lana ageri oi du. Oso arrigarria degu ontan Iturriotz auzoko "Torrea" etxea. Etxe onetan arri bakoitzak bere giza-iduria du, edo-ta abere-iduriren bat, zuaitz-itxurakoak eta Jeometri-irudiak ere zabaltzeko dira gure artean.

Gurutze-iduri ori, mixiolari eta sermolariek sartutako irudia bide zan. Sienako Bernardino santuak, esate baterako, beti berekin zera-billen erakusteko Jesusen izenez egindako idazkun bat. Etxe aietan, agitz, idazkunak eta milla eratako edergarriak jartzen zituzten.

Luze joko luke xeetasun guziak emen aipatzeak. Orion bada, ala ere bi etxeren erakusgarria. Etxe batean itsasontzi bat agertzen da ta bestean ere, arrantzan ari diran arrantzaleak eta aien ontzia ikus ditek. Jakiña, eder-lan guziak ez dira errez argitzekoak.

Esatekoa da, lan aukerak geienak XVII eta XIXgarren gizailekoak dirala. Eta gai ontan gure ezjakiña onen aundia bada, zer ez degu esango beste gaietan? Bai orixe! Euskaldunok sail zabalak daukagu oraindik argitzeko. Gure gazteek, badute naikoa alor, beren Lurra ezagutzeko. Jakitez indartu dezagun gure erriarekiko ezaguer. Bizitza uste gabeen doa. Gure lurraren misterioa argiratzeko, txikia da gizon bakarraren bizia.

("Arte Popular Vasco")

Idazle: Luis P. Peña-Santiago
Marrazkilari: Juan Miguel Lugea
Argitaldaria: Txertoa)

Etxaniz'tar Nemesiok
euseratua)

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK

URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizkiñak:

Etxekoa 65 19 60

Landolako 65 19 33

URRETUXUA

Urrutizkiñak:

Landolako 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

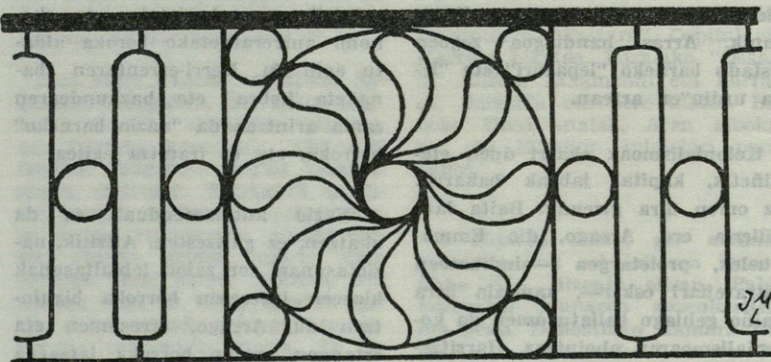
ERRENTERI

ATE OPARIAK

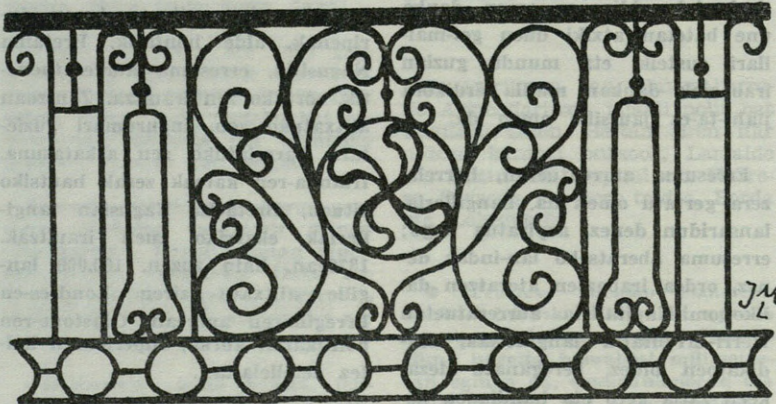
JATONTZI TA MAI - TRESNAK

Victor Pradera, 2
Urrutizkiña: 425700

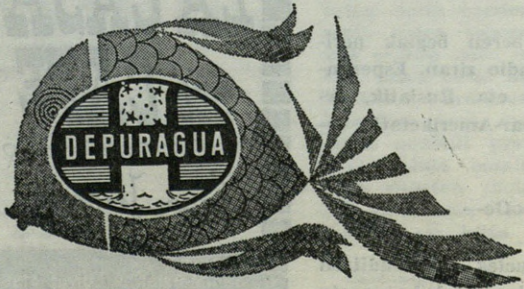
DONOSTI

Donostiako «31 de Agosto» kaleko sapailloa.

Donostiako «31 de Agosto» kaleko sapailloa.

DEPURACION
DE AGUAS
S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

ARTE

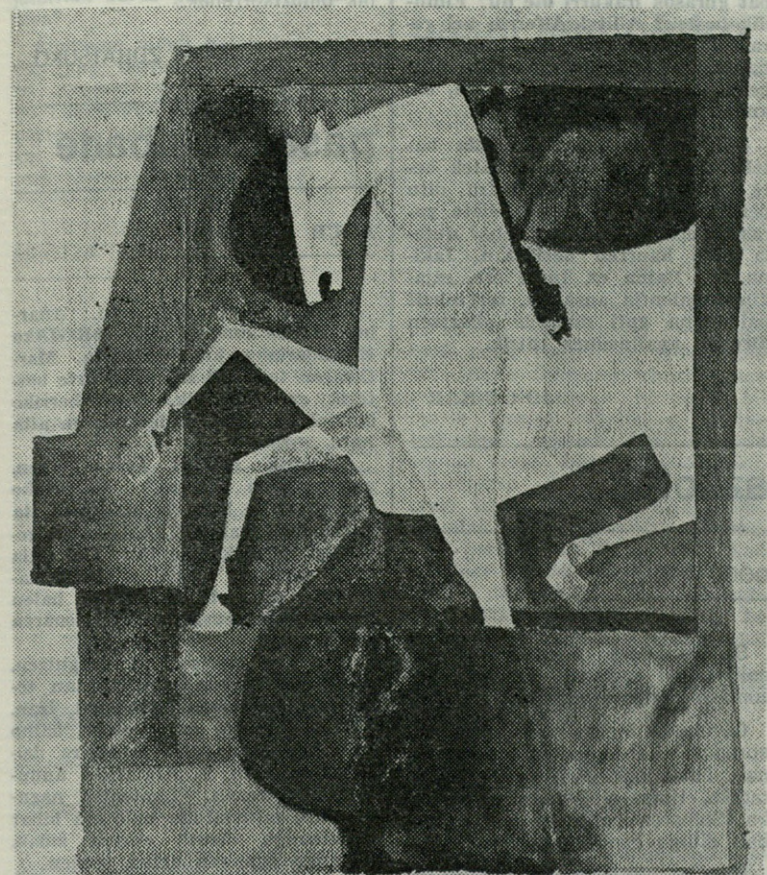
IRARKOLA ETA ARTISTAK EUSKAL HERRIAN

Juan Ramón Jiménez: Antología
Industria Gráfica Valverde
San Sebastián 1971

Azken mende bi honetan, imprimatzeko arteak indar eta izen handia hartu du Euskal Herrian. Gipuzkoako Industria-Bulegora jotzea besterik ez dugu. Izan ere, imprimatzeko alor hontan arreta eta aurrerapenak, azkarregian ez badiara ere, harrigarriak dira Estatu Batuetan eta Alemanian. Urte askotan ari da Errusiako Gobernua aztertzen zer izan litekeen inprenta eta arteak entzun-ikus bideekin bat eginez gero, egun halako indarra dutelarik. Astiro, imprimatzeko arteak, marrazkiak, kartelak

datezko gauzak dira. Bizitzaren egituratze eta egokitzea planteatzen da koloreaz. Munduko Bigarren Gerrateaz gerozt, Leger-ek «polikroma eraso» deritzan hori dugu aurrean. «Koloreak —zion Léger-ek— dena kutsatua du. Hormak, karreterak... kutsatu ditu. Ireki leihoa eta publizitate iskanbilatsu zatiak sartzen zaizkizu, gezi bat bezala... Kolore eta hotsaren eromena... Gure burua defenditzeko garaia dugu.

Babesa ez dago ihes egitean, ene ustez, dei hoi «kaos» beldurgarria menderatzen baizik. Garridoren obretan koloreak eraso egiten du. Bainen menderaturik darduka, eta honen giltza zera da:

SOTA-ren lan bat.

eta zabalkunde-liburuskak bere tokia iristen dihardute «mas media» delakoaren barnean.

Oraingo hontan, 1971eko Eguberri Industria Gráfica Valverde delakoak imprimatu zuen Juan Ramón Jiménez-en antologiaz nahi nuke ihardun. Urteetan zehar, berea den zerbait itsatsi nahi dio Valverde arte honi —komertzioak bere mugak ipintzen dituelarik ere—, eta oraingoan osoki iritsi du.

Juan Ramón Jiménez-ek egin obraren lapurpen labor bat da liburua, hura ongi asko ezagutzen duen Pablo Bilbaok egin; bainan industria hortan diharduten eta poemak apaindu dituzten artisten «musak» axatzeko aski izan den laborpena.

Jose Antonio Sota, Felix Garrido, Antonio Salvador eta Juan Torregaray izan dira andaluz poeta, Nobel Saria den horren poema eta hizlaurko testuak apaindu dituztenak. Ezagunak dira izen hauek kartel eta euskal liburuen alorrean, hauek, batera egiten duten industria-lanarekin batera, artist-aburu berezi bat ematen dute eta, oraingoan, poetik testu zoragarri batzuen apaindurak eman dizkigute.

Denetan zaharrena eta Studio Valverdeko zuzendaria den Sota, kubismo baten barruan ari da mundu indartsu eta soil baten sortzen. Felix Garrido, lau publizistatetik hoberena ene ustez, eta peninsulan den hoberenetakoa, modernoa eta zientifikoa da bere arte-lanean, eta oso egoki apaintzen du. Garridoren ustez, kolorea eta dibujoa norberaren boro-

espazial kubismo intelektualak. Honen apaingarria adimenez egin da, fina, ez da agian, herrikoia bainan bai estetika sakonagoa. Begiarentzat gozoki bat da honen obra, volumenaz eta koloreaz jokaturik. Poesia hutsa, Jiménez-ek lana bezala. Kolore menderatua eta neurritua, Legere nahi bezala. Askok ez bezala, ezagutzen eta aztertzen du Garridok kolore indartsu eta ezien kontrastea, kolore sendo eta arinen zerikusia. Aburu modernu eta ausarta du honek eta hauei esker zer esana frango eman dezake «afixe» eta zabalkunde-dibujoaren alorrean.

Salvadorek, berriz, dibujalari klasiko eta expresionista izanik, marrazki adierazkor eta biziak ematen dizkigu, hala bere Sorginak eta bere Haur morea.

Torregarayk, azkenik —hau dugu lau marrazkilarietan gazteena— lau marrazki garden eta finak ematen dizkigu, Juan Ramonen poesia airetsu eta goiaren arabera. Bere kolore-gama eta gardentasunak oso batera datoz euskal pinturaren tradizioarekin eta orobat Euskal Pinturaren Eskolakin, ez baitu alferrik ikasi Asensio Martiarenagandik. Bikaina poetaren erretratopaisajea eta antologiaren hasieran dagoen emakume biluzia.

Horra, ba, liburua, Gipuzkoan ditugun imprima-tekniken goi-maila eta hontan ditugun publizista onen lekuko.

Eta artistei gagozkielarik, bada garaia etxean dugunaz baliatzeko, peninsulan den material erdipurdikoa diska—, aldizkari eta liburu

Marxismoa Zahartu Egin da

ZER EGIN?

Ehun urte haundi bait du gai-nean.

Marxismoa atzera geratu den inpresioak zientzia guztietan menderatzen gaitu:

—Natur-jakintsuek materialismo ortodosoarekin ez dakite zer hasi zientzia zehatzetan. B. Bakalaok erakutsi digu hau, Dialektikaren ordeztatzea izenburuko artikulatu batetan (ik. Anaitasuna, 227). Engels eta Lenin, informazio ona eduki arren, diletanteak ziren natur jakintzetan. Gainera, harrez gerozt aurrerapenak berebizikoak izan dira. Havemann atomo-fisikari marxistak atzerapen hau aspaldi salatu zuen. Monod biologoak zientismo animista deritza marxismoari.

—Soziologian akabatu da kritikoek «la fascinación de los sistemas sociológicos omnicomprensivos, basados en una filosofía determinista» deritzatena. Oinarri ideologikoak gaintu eta abiaburu benetan zientifikoen gainean erai-ki nahi da soziologia gaur, alorretan banatu eta alor bakoitzari dagokion metodoa erabiliz. Literatur eta arte soziologia hartzen badugu, adibidez:

—Francatelek printzipioen finkapen berria egin digu.

—Hauseren azterketa soziologikoa, praksi gisa, A. Zelaiek Anaitasuna-n (222) aurkeztua dago. «Historia social de la literatura y el arte» ta beste zenbait liburu ezagunen autore ungariar hau, artearen soziologia iaioa, Marxen kritiko zorrotza da orobat.

—Etnologian, linguistikan, siko-logia eta sikoanalisisan marxismo-rik apenas aipatu ere egin ditek. Morgen aspaldi superatuta dago, noski (ta Engelsek Morgani kopiatzen dio). Batzutan marxismoak zientzia horiek hartukizunik batre ez du.

—Filosofiako eskola berrienek marxismoari metafisiko deritzate. Txillardegi erakutsita dago gaurko mundu ikuskerak eta filosofiak beste bide batzuek daramazkitela.

azalak egiteko ekartzen ihardun gabe. Gaur egun gauza txarantiz ematen baitzaigu eta ona gutti. Bestalde, badugu gure Herrian eskultore, pintore eta marrazkilari aski, gure kultur-arazoet erantzun jator eta bikaina emateko gai, gure ikuspegitik aurrera ere begiratuaz. Gure gauzak atera, jalgi dituzela merkatura merezi duten kategoriaz, folkloerkeria eta etniakeriari gabe, bainan «guk eta guretzat» eginak.

Eta artistez jarraiki, Etor argitaldaria aipa nahi nuke hemen, ematen ari baita bera bere patrika-liburuez egin litekeenaren eredu bat. Eskapate batetan antzo, liburu hoi azaletan gaurko arte-obraren fruiturik hoberenak ematen dira, herriari ohartaraziaz eta krazia bere iturrietara hurbilduaz. Txillida, Oteiza, Sistiaga, Ibarrola, Garrido, Torregaray, Aroza, Mendiburu, Baztarretxea, Hernandez, García, Ugarte, Zumeta, izen hauek balieztatzen dute gure esana.

Argitalben hau egin duten Antxon Valverde eta Jabier Aranburu ohar bat egiteko ez genuke amaitu nahi: Zergatik ez, datorren urtean, Lizardiren laborpen bat, euskaraz eta erdaraz, liburuaren urte internazionala ospatzen dugularik? Ni ere bat nago Amatiñok Zeruko Argia hontatik egin proposamenarekin. Asko esan nahi luke horrek, gure erriaz eta gipuzkoar industrial honetaz.

EDORTA KORTADI

—Ekonomian ere badago hau-rik. Sozialismoaren frogantzak da-maizkigun M. Dobb, adibidez, O. Sik eta txekiaren antzeko «errebisionista» da; merkatuaren, bentaja materialen (irabazi ezberdinen) aldezkari, beraz.

Marxismoa denboraren aldean atzera geratu den inpresioak menderatzen gaitu, orobat, mundu hontako problema begiratzen diegunen ere: nahitazko deklaratzan zuen gauza askok ez du gertatu nahi, eta duela berrogei urte imposible deklaraturako beste hainbeste gertatu egin da: Estatu sozialisten arteko nahiz barneko gorabeheretan.

Mendebaleko Alderdi Komunista haundienek ere ez dute lortu langileriarekin identifikatzea (Carri-llo). Nahiko kontserbakor eta «ordenuko Alderdi» bilakatu dira. Gize aldakuntzen parean atzera gelditu direla ematen du (Marcuse, Gorz).

Nazio arteko problemetan berdin: Hirugarren Mundu guztia askatasuna marxisten hartukizunik gabe burutu da, digu P. Vranicki marxistak. Askotan marxisten kontra ere bai. Batzutan marxisten arteko burruka artean, eta burgesek eginda (Bangla Desh). Gure nazio arazoa ulertzeko marxismoaren gaitasun falta teorikoa Garatek ongi erakutsi du. Praktiko-ko egunoro ikusten da.

GARATE ETA LARRESORO

Garateren Marx eta Nazioa eta Larresororen Hizkuntza ta Pentsakera, biak marxismoa kritikatzat datozkigu. Marxismo ortodosoaren kritika, lehendik ere ugaria, ugariagotzera etorri dira. Behin-behinean behintzat marxismo ortodoso bakarrik kritikatzan dutela kontu egingo dugu, eta ez marxismoa bera, erabatean.

Bi kritikaok, nolanahi ere, elkarren osagarri dira, eta ez dute marxismoaren ertzen bat, eskina-ren bat jotzen, erdi-erdi baizik.

Marxek ez du nazio arazoa ulertu (Garate). Arrazoiak —sikologikoak aparte— hauk lirake; funtsezkoena Marxen kondaira bururapena. Ta honekin batera: Marxen sistimako arrazionalismoa eta utopismoa.

Txillardegi, berriz, kondaira konzeptu horren kritika egin digu, mitologiko agertaraziz. Zer egin?

Kritikaok denak zientziarekin esku-esku datoz, eta haiekin konfrontatu beharra dago. Zenbaitek, nire lagun marxista batek bezala, ez ditu «kanpotik» omen datozen marxismoaren kritikaok aintzakotzat hartu nahi. Baina horrek ez du kritikaren zuzentasunari egiztapide bat gehiago eman besterik egiten. Gutxi duela esan berri du Paulo VI-ginak, fedea barrutik bakarrik konpreni ditekela. Paulo VI-gnaren arrazoiak berbera da nire lagun marxistarena. Diferentzia batekin: lagun honek fedearantz bezalakoxe «eskubideak» zientzia omen den bere teoriarentzat eskatzen dituela...

Marxismoa, lehenik, fede bezala sartu zen: eta horrela marxismoa ezagutu baino gehiago egin da Marx izena ohoratu. Halabaina dagoeneko kritika ere sortu da. Eta, orokarki behintzat, marxismoaren azpitik irtetzen hasi geran

eta marxismoari gaina hartzen ari geran seinale iruditzen zait hori.

Marxismoaren gain-hartze honek, zenbait jende, marxismoari adio egitera eramango du. Hala-koek bere ikusiko dute nora jo. Baina beste zenbait marxismoa maila berri batetara altxatzeko premia ikusaraziko dio: teoria marxista moderno baten premia.

Hortarako ahaleginak mundu guztian nabarmenak dira jadanik, eta ez dadukagu atzera begira egotarik.

ZER EGIN?

Lehenengo, marxismo modernoaren problema tratatzeko, bere marko benetakoetan ibili behar da: sozialismoaren teoria moderno baten hauia da hori. Honen barruan bakarrik marxismoarena, haren espezifikapen moduan. Marxismoa sozialismoaren tradizioaren parte bat bait da.

Gero: premiari antzeman dion askok bapateko soluzio garbi eta jakina nahi luke. Marxismo moderno nolakoa izan ditekian galderaren erantzun zehatz eta labor bat. Baina hori ez da posible. Ta teorien laboratorioan horrelako zerbait eskuratu ahal izango balitz ere, teorikaria hutsa izango litzake.

Eta hirugarren (aurrekoarekin batera): batzuek minik gabeko operazio bat izan dadila eguneratze hori, nahi lukete. Autokritikaren —edo marxismoaren kritikaren— bildur dira, jendea nahastu egiten omen duela-ta. Eta halaxe izango da. Baina dogmakeriaren seinale da hori, eta dogmakofak nahastea, halakoekin egin ditekian gutxiena da, dogmakerian beren errurik gabe erori baidren ere.

Marxismo moderno egin egiteaz bakarrik joan gintezke, gehiago eskatzerik ez dago. Hortarako nahitazko presupoitu, fedekeriak txikitzea da: bestela ez da arrazoiak kritikarik posible. Eta gero, ekintza hau alde bitatik eraman beharko da: praktikotik eta teorikotik, biok banatu gabe.

Eginahal teorikoetan dabilenaren ibilia, nahitaz, krisi baten historia garratza bakarrik izan ditek. Soluziorik aurkitu arte ez dago beste erremediorik.

Orain, eginkizun honen lehenengo epean elkarren artean osagarri diren bi egiteko dago: informazioa eta kritika.

Joxe Azurmendi

BRAMAN - EKARRI'ra
AGENCIA
Transportes A L E
EUSKAL IRRATSAIOAK
ERRI GUZTIRAKO
Urrutizkifak: 421300 - 427726
Iparragirre, 8 - DONOSTIA

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbleta, 66

DONOSTIA

aizarna

ILLETA BIKOITZA

Bi eriotza egun berean eta ordu gutxi tarteko ziralarik. Irure ta Agirretar Karmen, "Irure" baserriko alaba eta bertako etxeokandrea izana, batetik. Sendi aundiaren ama: bere errailetako sei seme-alaba ez-ekiz, bere aizpa zanaren zortziak azitzen ere amaika neke erama eta laguntza ederrik emana guzien aita Eizagiritar Markosi. Zeñezkorik gabe amalauak bereberetzat artu eta maite izan ditu. Eta beti alaxe erantzun diote guzi-guziek, guk ikusi izan dugunez. Logroñotik, Harotik, Barzelonatik, Erromatik eta Ameriketatik etorri-ta, emen bildu zaizkio maitekiro eta naigabek betetik bere aizpa zanaren errailetako bost erlijosoak.

Arrizabalagatar Pruden, gure elizako andre serora, bestea. Eguna-ren eta astearen buruan amaika sartu-irten egiña gure eliza eder ontara, beti eragin bizkorrez gainera. Eta orra gaur, martxoaren 13an, lau illoben bizkarrean geldiroratu eta alaxe irten. Orrelaxe, bestek eramanik eta guzien ototzen artean egin dio bere azken-bixita ixilla ain txukun zaindu oi zuan elizari.

Zenbat elkar-izketa goxo egin ote zituzten bi etxeokandrea auek igandero Meza Nagusitik irtearanda-koan? Orra gaurkoan ere bien gorputzak bat-batera illeta-elizkizun berean. Ainbeste bider Meza Nagusi bera entzun oi zutenak, gaur ere Elkar-Meza Nagusi bat berean elkarturik arkitu dira. Emen eliztar guzian etxean bezelaxe, Aitar-en etxe aundian ere elkarrekin arki ditezela. Orixe eskatu diogu Jaunari, gure eliza zabalean kabitu ezin-aala jende adiskidek. Pakean bezate atsedean.

ANTZERKIA

Gure erriko "Ertziña" taldeak —aspalditxoko ordez!— antzerki bat antolatatu du. Antzerki saritua, BIZIA, BIZI-TRUK deituraz, Begiristaindar Inazio Alegiarrak idatzia.

Martxoaren 26an antzeztuko digute erriko eliz-aretoan. Dagoaneko irrikaz gaude —ezin ezin eta usak uts— dakiten jatoritasunez jokatzen antzokian ikusteko zai.

Antzezleri oituak eta berri-berriak, bietatik dira taldean. Ager daitezke beldurrik gabe, begiz ikusiko dugunaz gainera, ezkutuko beren saiaketak eta nekeak ere gogotsu txalotuko bait dizkiegu.

"Ertziñape" k

tolosa

Maiatzeko, 6tik hasi eta 13ra arte, antolatzen ari den Aste Kulturala, aurrera doa, eta zortzi egun barru emanen dugu, programa erabat zuzendua. Batetik, uste genituen batzuk ez dira izango, baina ordainez, espero ez genituen beste batzuk, gurekin izanen dira. Lan-banaketa eginik dago, eta Udaltxearen onarpena ere gurekin da dukagu. Orain guztion laguntza nahi genduke, eta hau ez dut uste altatuko zaigunik. Egia esan, danak eskaini zaizkigu borondate horerenekin eta hau benetan pozgarri zaigu.

Euskaldun artista onenak izango dira. Oraingo zehaztasun. Lau eskualdetakoak, dira, hitz emandak. Gauzak, gure nahiak bezala badira, Arte Erakuspen hau, Tolosako Jauregi eder batean izango da, azken albisteak okertzen ez badira, behintzat.

Sei hitzaldi antolatatu ditugu beraz. Zer entzun eta non erantzun izango da. Antzerki, abeslari eta dantzariak osatuko dute Jaia.

Jestio batzuk eginak dira Ama-Lur filma egun hoietan emateko. Pelikula hau berritua izanen da. Beraz lehenez gainera, osotua. Liburu eta Diska-ren Azoka ere bai, eta hau euskara soilekoa noski.

Urrengoan emanen dugu eguneroko programa bat, eta ahal badugu atal honetatik at.

ASKALEKU

legazpi

IZADI ZALEAK

Erriko gazteria mendizaleen artean eratua dan "Izadizaleak" deritzen lagun-arteak, izadiak eskeintzen dizkigun berezko, mendi-gailur, ibar, eta txoko politak ikusiaz, mendiz-mendi, karguzko ibilaldiak antolatuz, urte barruko egitarau egokia, argitaratu du.

Mendi zaleen leiaketak, eta karguzko ibilaldien egutegia dakazki, egitarau onek.

Leiaketa oien arauak, onelatsu dira: 20 milla; 30 milla; 40 milla; ta 50 milla; metroko igoaldietan, derigorrezko da, 1.000 metroz gorako 10 mendi gaillentzea.

Gazteen leiaketan: 5 milla, eta 10 milla metroko saillean derigor 3 mendi 1.000 metroz gorakoak igo bear dute.

30 mendi desberdinetako ibilaldietan; 10 mendi, 1.000 metroz gorakoak. 20 mendi desberdinetan: 8 mendi, 1.000 metroz gaindik.

Eun menditako leiaketa, puntutak diran mendien erroldak oñarritutako araudian egingo da.

Urteko idilaldien egutegiari dagokionez, auek dira egun, eta mendien izenak.

Urtarrillak 1: Korosti mendi. 9: Murumendi. 23: Otzaurte-Aizkorri-Udana. Otsailak. 6: Azaldita. 13: Legazpia-Izazpi-Azpetitia. 20: Aketegi. 27: Erlo. Martxoak 5: Tolosa-Uzturre-Berastegi. 12: Jentil-etxe. 19: San Roman-Legaire-Olagutia. 26: Botreaitz. 30: 31, ta Apirillaren 1-2 an: Tolosa-Ezkurra mendilepoa-Belate mendi lepoa-Roncesvalles-Belaguako ibarra. 9: Kurutze-Berri. 16: Urnieta-Onyi-Adarra-Andoain. 23: Villabona-Zarateaitz-Orio. Maiatzean: San Adriango, zaintza serbitzua. 21: Mendi-zaleen azken eguna, Aratzen. Ekainak. 4: Txindoki-Igaratza-Amezketeta. 11: Urnobi-tza. 18: Cestona-Errio-Tolosa. 25: Gorbea. Uztailak. 2: Huarte Arakil-San Migel-Amezketeta. 9: Malzaga-Arrate Kalamua-Urko-Eibar. 15, 16, 17, 18: «Picos de Europa». 22, 23, 24, 25: Salvatierra-Santa Cruz de Campezo-Meano-Salinillas de Buradon. Abuzutak 1 etik 6: Errialde kanpaldia. 13: Pagoeta. 20: San Donato. 27: Udaltz-Amboto-San Antonio. Irailak 3: Lakuntza-Putxerri-Lizarrusti. 10: Udaltz-Amboto-San Antonio. Irailak 3: Lakuntza-Putxerri-Lizarrusti. 10: Kukuta. 17: Be-saide Oroitzapen eguna. 24: Be-sain-Murumendi-Tolosa. Urtarrillak. 1: Legazpia-Vergara-Eibar. 8: Urbi zelaien garbitasuna. 15: Peñas de Aya. 22: Aratz-Olagutia. 29: Arri-gorrista. Azaroak 5: Legazpia-Iru-Kurutzet-Malzaga. 12: Bakaikua-Baiza-Lizarraga. 19: Leizta. 26: Arzanbaratza. Abenduak 3: Aizeleku. 10: Otzaurte-Zurruko-Punta-Alsua. 17: Akaitz.

Oarra: Eraso-aldi auek ez dira ziurrak; Mendi Batzordeak nai izan ezker, aldatu bai ditezke.

Ona emen, lantokietan sartzen zaizkigu auts ta keak, aize osasun-garriz biriketarik uxatzeko aukera egokia, igandero mendi, zelai, ibar, ta iturri garbiak ikustatuz, arnas-berritzeko. Gora, sasolan zeraten mendi-zale trebeak. Irrintzi euskal erriko mendi gailur eta ibarretan, birrikak lasaituz.

Urbil ditugu Legazpin, Gurutze Santuaren omenez ospatzen diran jai nagusiak.

Ainbat eginkizunen antolaketak aurreratuak diranez, egitarau osoaren zatitxo bat aurreratuaz, jaialdi baten zezatasun berezienak aipatu nai ditut, era berean, erriarion artean barrendik ausnartu, eta azken oarrel, arretaz erantzunteko eskatuz.

Aldirako egitaraua danez, gerta ditekete aldaketaren bat izatea, baina onelatsu izango dira adierazte-za goazen egun onen egintzak.

AURRAREN EGUNA

Maiatzak 7; Gipuzkoa, ta Bizkai erri-aldetatik, 8 talde aur-dantzariak, eta 8 talde aur txistulariak batzartuko dira Legazpin, danera 500 inguruko sailla osatuaz.

9etan: Taldeen arrera, ta enparatzako bilduma. 10etan: Pelota lekuan, amarretakoa eskeñiko zaie. 10eta erdietan: Mirandaolara ibilaldia. 11k laurden gutxitan: Gurutze Deuna, eleiz agintari, erri agintari, eta laguntzaileei arrera ospetsua. 11etan: Meza Santua. 12etan: Aurren alkate izendatzea erriko giltzak emango zaiolarik. Olagizonak antziñako erara lanean diarduen bitartean, aurren alkate aukeratuak, bildutako aur saillari, itz mamitsuak zuzenduko dizkio.

12eta erdietan: Biribilketa ikusgarrian kale eta auzoak igaroko dituzte. Ordu 2etan: Bazkari oparoa eskeñiko zaie erriko sendietan, kanpotik etorri diran aurrei. 4eta erdietan: Enperantzan bilduko dira berriro talde guztiak. 5etan: Txistulari, eta dantzari taldeak, saio atsegiñak eskeñiko dituzte erri osoaren alaiagari. 7etan: Gernikako Arbola, eta Agur Jaunak, txistu-soiñu, ta abots biguñen doñuan agurtuko dira, erbeste, eta erritar aur-pospolin taldeak.

Ezparik gabe egun oroigarria izango da aur eta gusoentzat, zaindari jaiak bukatuko dituan AURREN EGUNA.

Oarrak. Sendietako anaitasun giroan artu bear ditugu otorduan kanpo errietatik datozen 500 aur auek: Orretarako deiak laster zuzenduko dira 300en bat sendietara. Eunbat erritar arduradunek zuzenduko dituzte egun onetako eginkizunak.

Eratzailleen asmoa litzake, beste 500ean bat aur, neska-mutiko, erri oituen jantziak aipainduak erbeste-koekin bat egiñik izan ditzagula.

Argibide bezala, joan zan urtean 80 txistulariekin egindako saioan, sendi asko naigabek ziran aurrir beren etxera eraman aal eziñean. Ona emen aurren, erriz-erri doazen legazpiar aurrentzat, eredu izan ditekene aukera egokia, gure artera datozkigun auek maitekiro artuaz.

Jaiak urreratzen doazen arabera, saiatuko gera beste ikuskizun batzuen berriak aurreratuaz.

AN-ZAN

herrera

KORTARA LAGUNARI

Zu izan zaitugu aspalditik hauzontako albistari ta berri emalea. Noizean behinka, baina geldigabe, hor ibili zera azken berriaren ehizean.

Holako hauzontako trakets eta sakabanatua ez da hori txantxetako gauza, ez horixe. Erdarazko egunkari begiratu besterik ez dago hortaz jabetzeko. Zer diote, ba, eguneroko horiek noizean behin Herri-rakin akordatzaren direnean? Parroki erdi hil baten eskula moduzko abixuak, musulariet txapelketa bizian hordagoka has ditezten dela, turnoko farmaziak... horiek eta hola moduzko albisteak, besterik ez.

Ez da hain gauza erraza herri-ka honi, ez herri ez hauzonteko den honi, neurria hartzea. Ez da, ez, batere erraza hemengo egiazko egie atsematea eta beroiek maioria isilaren itsaso sakonean itotzen ez uztea.

Zu hortan saiatu izan zera. Gu ere hortara gatz. Kontu, ordea! Ez diogu inori lekuri ken nahi. Baina jakingo duzu, noski baina noskiago, Arantzazuko hartan zenbat aldiz aipatua izan zen "biologiko lege" famatua. Gazte gera, gazte...

Ah, eta hori bai: beharbada, gure Herrera eta zurea ez dira berdin berdinak. Begiak ere ez ditugu berdinak. Guk betiko lau familiarik kanpo ere ikus nahi dugu. Hobe esan, begiak ireki eta ikusten dugu; hainbat eta hainbat jende ikusten dugu, hainbat eta hainbat problema kezkatzen gaitu. Hasiko bagina! Bai, ba, hasiko gera.

XIPRISTINAK

—Jakin dugunez, gure agintariak "Kalkuladora elektronik" bat erostekotan dabilta. Herreran zenbat zine, saloi eta biltoki diren zenbatzeko, hain zuzen. Denetara, publikoak eta partikularrenak kontatuta eta Elizakoak bazterrerara utzi gabe, "zero" kontak daitezke. Hamar bat mila bizi-laguntzat ez da hain guti ere. Jendea bildu, zertarako?

—Martxoaren 2an periodikoek Erromako karta baten berri ematen zuten. Berau zela bide nahiko saltsa sortu dute zenbait eskuindarrek gotzai eta apaiz berriezaleen aurka. Gauzak gora joan dira. Guk hemen ikusi genituen egun horren bezperan delako karta hori behar ez bezala periodikoetara bidali zutenen arteko batzuk. Horiek, dirudenez, badute nun bildu. Eta ez San Inazioaren martxa abesteko, berak San Inazioaren Hermandadekoak izan arren. Beste zenbait martxa hobeto dakite...

—Andereño bati entzuna: "Alferrik ari gera lanean. Gabonetan errebatatxo bat egin genuen gure haurren familientzat. Baziren bertan haurren lanak, ama baten artikuloa, eta andereñoena ere. Zenbat gurasok irakurri ote du? Ehun-dik bostek? Ailiz! Alferrik ari gera, alferrik". Beti esan ohi da: haurrak hezitzeko gurasoak hezi behar dira lehenik. Ez ardura, ba, andereño, eta jarrai biderei.

—Beste bitxikeria: Ikastola bateko mutiko baten ama batek bere mutilari: "zenbat metro ditu perimetro batek?". Gero diote gurasoek ere parte hartu behar dutela bere haurren heziketan. Jakina, ba. Baina ez, inola ere, ezjakinen balentia ausartaz, zertxobait bai baina guti dakitela oharitzen direnen apaltasunez baizik.

JO-GU-KAR

azkoitia

GOGOJARDUNAK

Sartuak gera, Golgota mendira poliki-poliki eraginen gaituan, garizumako denbora santuan.

Gurutzetik iheska gabiltzalarik bai aproposak aro hontan gogojardunak, hutsuneak bete ta pentsaketarako, Hots. sinismena zuzpertzeko. Solinarek beharren gisa izaten bait ditugu espirituarenak ere.

Honela, gu gazteok, izan ditugu zenbait hitzaldi mamitsu prantzizkotar Aita Agirretxe argiaren esku-tik emanak.

Garbi ta ausarta beraren eguneroko mintzaldi berezia. Lana, atsedendia, maitasuna, sinismena, otoitza... erabili zituan gairik garrantzitsuenak.

Gure sinismen ahularentzat bul-tzada eraginkorra benetan egun hoetako.

Haur eziera batean, deusik sakondu gabeko sinismenean murgilduta gaudelarik zalantza, kezka ta arazo ugari sortzen zaizkigula, gure kristautasunaren kaltetan aski garbi dago.

Zenbait puntu argituak gelditu dira. Baina gogojardun batzutan ezin guztira iritxi.

Gaste, guraso zer on litzaiguen "BIBLIA-IKASKETA" liburuxka erosi ta irakurtzea. Ez luke Azkoitia etxe batean faltatu behar.

Gure herrikide Anastasio Albisu apaiz jauna, Donato Arrindaren laguntzarekin prestatu digun galde-erantzunezko bilduma irakurrierra-za.

Irakurtzeak, ta nik hortara inbitatzen zaituztet, zenbat ta zenbat kezka ez ote dizkigu uxatuko.

Bakoitzak dugu gure gurutzea. Jakin egin behar nola Kristauki eraman.

BERTSOLARI JAIALDIA

Bagendukan bertso egarria-ta solasalditxo atsegina gurea, larunbat iluntzez, Baztartxo antzokian.

Hamar euskaldun, hamar langile. Hamar euskaldun langile, adimena zorrotz, mihina leun, burutapenak bertsoz agertzen.

Bertso mamitsuak, ongi jatuak gure bertsolariak eskaini zizkigutenak.

Bertsolariak arrera ona izan ohi du gure artean eta jende hanitz bildu ginan entzutera.

Aretoan, haserako iskanbila ta zalapartak hein batez isiltzen dira bertsolariak kantari hastean.

Irabazle norbait izan behar zuen ta Mendizabal baserrian jaioka dugun Anjel Larrainaga Azkoitiar bertsolari gazte trebea izan zen. ZORIONAK.

Sagardotegi ilunetik, areto disdiratsura, gai itusui eta zabarretik eguneroko arazo ta bizikeren ohiartzunera aldatu dan euskal ohi-tura zahar honi eutsi dezalezutela euskera ta Euskal Herriaren onerako.

URTEBETETZEA

Martxoak 4ean, bete zituen bere urteak Lurdes Sudepe Martija andereñoak. Berant bada ere zorionik bihoztkorrenak.

Mikel ZUHATSUKO

pasai donibane

AGUR ANARBE!!

Andoni Korta Aiestaran, "Añarbe" izenez ezagutua, Z. ARGIAKO Errenderiako kronikatzalea, Martxoaren 4ean hil zaigu, 59 urte besterik ez zituelarik. Gure herriko ikastolako Itziar andereñoaren aita hain zuzen.

Gaixorik gelditu baino lehen, astero-astero berak idatzitako Errenderiako berriak, atseginez eta gozamenaz irakurri ahal izaten genituen asteroko hontan. Gu, egia aitort dezagun, hamaika gauza ikasi izan dugu bere kronika hain bidez; bere euskera mamitsuaren bidez.

Ez nuen pertsonalki ezagutzen, nahiz-eta bi edo hiru alditan telefonoz berarekin mintzatu izan. Urtero, herriko jaiak etorri baino hilabete lehenagotik lantegira deitzen bai nion, Z. Argiako anuntzioa lor zezan. "Lantegiko nagusiarekin mintzatuko naiz eta bihar erantzun dizut" esaten zidan. Urrengo egunean egina zegoen.

Gizon estimatua zela, bere hiletan ikusi ahal izan genuden. Eliza gainezka eta leporaino bai zegoen: lantegiko lagunak, Errenderiako adiskideak eta ezagunak, gure ikastolako umetxoak bere irakasleekin, eta hainbat euskaldun bildu ginan azkeneko agurra emateko. Gure ikastolako mutiko batek, eliza bete-betea ikusi-ta, horrela zion: "Eliza hau oso txikia da, haundiagoa egin behar lukete".

Joan zaigu Añarbe adiskidea; baina, berak ereindako euskal haziak bere frutua eman eta eman-gu du. Bi alaba andereño lekuko. Berak hainbat aldiz idatzi zuena diogu: Egun haundira arte Andoni!

Bere emazte, amari, seme-alabei, Itziar ikastolako andereñoari battez ere, gure samin gartsuena opa diogu bene-benetan.

—OO—

Itsas-Mendi Elkarteko mendigoi-zaleak ez dira lozorroan bizi alajaina! Lan bikaina egiten ari dira umetxoan artean. Erein haziak bere frutu eman dezan. Hilero, zenbait umetxoekin, hor abiatzen zaizkigu mendietara. Joan den astean, Uli, Alza, S. Markos jira-bira eman zieten hogeiren bat neska-mutikorekin. Datorren astean, Bizkaia aldera abiatuko omen dira. Ekin gazteok!!

—OO—

Luis Berridi, arrantzale jakin jatorra, gaixorik dagoela aiton dugu. Lehenbailehen pizkortzea eta bere "paseotxoak" eman ditzala, bihotzez opa diogu.

Itzurretak

zumarraga

JAKINTZA

Une ontan, begien aurrean daukagu, LA SALLE ikasle gazteek, antxineko ikasle bulartsuekin uztarturik argitaratzen duten, LEGAZPI/LA SALLE, aldizkari apaiñaren azken alea. Gazteriarren ekintza dazene, gogo onez irakurtzen degu. Ura poza nerea, bizpaitu erdal lan egokiren arian, arkitu ditut bi lan, euskera ederrean idatzia (gure herrietan Euskera gaur) izen-puru artu ta barru deadar maitekor baten arian, esnatu nai du Euskaldun gurasoen gizabarrua. Jose M.ª Lasa degu lan egoki onen jabea. (Historik ta Jakindurietako-Ezaukizun Aundiak) da bigarren lanaren izen-burua, da Jose Mari ta Mikel izenpean babesturik, agertzen da, Atlantida, ospatuaren kondaira mitikoa.

Une ontan, ez da gure asmoa, gazte auek masiatzea, bakar-bakarrik, ausartzen naiz oartxo bat egitera, alegia, gaurko egunean, ez al da Atlantidari buruz gure buruak urratzea bezin egoki, Euskal jatorrian buruz gure kemenak urratzea?

Alaitasun aundi batek inguratzen du, gure barrua, izakiaren udaberrir zoragarri ontan, nabaitzen degu Euskeraren zeru ertz ederrean, gazteria bulartsu onen bide Euskal elerti udaberria. (Aupa Gazteak, Jarrai, Zorionak.

ERIoTZA

Irurogei eta bi urterekin, gure AITA ZERUKOAK beregana deitu du, ARANGURENDAR HILARIO Jaun argia eta gure artean guztiz ezaguna (G.B.).

Bere alargun naigabetu eta seme alabel eta sendi guztia agertzen diegu gure barru samintasuna, eta laguntzen ditugu otoitzean.

Irakurle: arren otoitz bat Hilario zanaren arimaren alde.

AZKARRAGA

eibar

«GOROSTA» INGURUA

DALA ETA...

ATERRU JAUNARI TOPONIMIAZ

Ez naiz larregirik luzatuko. Honen arazo gubiak ez dau merezi eta. Baina, dana dala nere iritziz, zertxobait lotu beharra dau zuk zeuk dozun toponimia zentzun xelebrea.

Otsailaren 2an. «El Correo Español-El Pueblo Vasco» egunkariaren Eibarko Lambrua izeneko sailean, Usartza eta Krabelin arteko bideaz berba egiten zenduan. Berba edo... jarduna behintzat.

Bide horrek ez ei dauka izenik, eta ez jatzu besterik gogoratu «Avenida de la Montaña» jartzea baino. Bapo Jauna! Ez nekian leku izenak inklusako umezurtzak letxe bautizatzen ziranik.

Zuk jakin ez arren, edo hobeto esan, jakin nahi ez izan arren, guraso nahiko ezagunak ditu, eta bat ezezik, baditu gutxienez izen bi. Bata, jatorra, berezkoa, urteen buruan bertakoek jarritakoa. Eta bestea, sasi-izena, zuk bezalakoek ezarri nahi izan zeutsoena.

Oker ez banago, Errepublikan sa-soian «Avenida de Calbeton» jarri jakon, edo jarri nahi izan jakon, Fermin Calbeton zanak Arraterako bidea egite horren alde emon zeban laguntasunagatik.

Ez dago esan beharrik, eta zu zaitut lekuko, izen harek ez zebala zuztarrik hartu herriarengan. Izan ere, nola arraio hartu zeikeen zuztarrik horrelako barrikeria batek, lehendik bere izen jatorra daukan artean.

Jakin behar zenduke, urteak eta aukera dozu horretarako, alderdi guzti horri «Gorosta» edo «Gorostietia» deritzoela. Bertan dituzu «Gorosta-azpikua», «Gorosta-beña»,

«Gorosta-gañekua» eta «Gorostiza» baserriak. Eta guzti horreik «Gorostietia» hauzoa osatzen dabe.

Nik ez deusut esango ba, ez naiz zu hainako lanaua, bide horrek «Gorosta», «Korosta bidea», «Gorosta-buru» ala «Gorostietia» izan behar dauan. Baina gauza bat esango deusut garbi asko, bide hori ezin leikeela inolaz ere «Avenida de la Montaña» izan. Joan zaitez izen horrekin gorostatarren batengana, eta entzuz dozun furruadiarekin zati baterako joango jatzuz asmakerietan jarduntzeko gogoak.

Ez deusut borondate onik ukatuko, baina gutxienik perspektiba falta jatzu, euskal toponimiaz euskeraz pentsatu behar da eta, nahi eta nahi ez.

Gaizki esanak barkatu eta... zuzendu.

AMATIÑO

Azkenik, beste gauzatxo bat. Zure sail horren izena txarto eskribiduta dago. «Lanbrua» litzake eta ez «Lambrua». Izena baino ez dauka sail horrek euskaldunik, eta bera txarto. Noiz espabilituko ete zarie erdal korresponsalok?

pasai san pedro

GAZTEEN IKASTOLA

30 urtetik beerako neska-mutil talde polita, egunero, egunero ikastolara joaten da. Poz aundia ematen du, gaueko 10etan beren liburak eskuetan dituztela, ikastolatik ateratzen ikusteak. Onela saiatu ezkerro, gure Euskal Erriak kezkarik eduki bearrik ez dauka, Loiolako Inazio Deunaren abestiak esaten duan bezela: «...ez dauka bilurrik inungo aldetik...». Baiñan, irakasleei eskaera bat, emendik egingo nieke, beren baimenarekin. Euskerazko itzak erabiltzea oso ondo dago, obetoago ezin, baiña, izkuntza guzien garrantzia, «verbo» edo gerta-itzean dago; or sakondu bear du izkuntzak, bestela belarrian miñ ematen du... zuzendu, bada, ikasleak gaizki esaten badute, esate baterako: «Amak esan nau...» gaizki! «Amak esan dit...» ondo! Eta auxe bera ikastolako umeetxoekin gertatzen da.

BIRUAU EZ BADIRA ERE...

Mingain txar eta zikin ugari gure inguruan! Zenbaitek aoa garbitu bearra daukagun! Oraindik denbora asko ez dala, «San Pedron itz txarrik ez zan aditzen! Orain berriz... besterik ez! Lotsagarria da, benetan, kalean edo lan tokian edo eta «aotobus» edo jende-bel billean badijoa bat, eta itzetik-ortzera, itz txarra besterik ez da aditzen. Gaiñera, inguruan nor dijoan begiratu gabe. Emakume, andereño eta gizasemeek ere ez dute orrelakorik merezi, pertsonak bere begirunea bear bai du. Nik esango nuke, gizon-emakumeen «edukazio» edo ezi-bidea, izkuntza dala. Ez da denbora asko entzun nuala: «leenago, atzerritarra eta Sanpedrotarra izkuntzan ezagutzen zan, orain berriz, danak berdin». Au da tamalgarria!

NORK NORI KENDU?

Nai ez degula ere, erdaldundu gera. Gure aiton-amonak antziñarago ez joateagatik, danak euskeraz mintzatzen ziran. Noiz ezkerotik estaltzen gaitu erdaldun uralde onek? Mezak, abesti, elizkizun ta bar... geienak erderaz dabilkizkigu, gutxienak euskeraz. Onek ez du esan nai, erdaldunak baztarrera utzi bear ditugula, danak Jainkoaren seme dira, baiñan euskeraz geiago egin lezateken elizetan, gutxiago mintzatzen dira. Gai ontaz, erdaldunak zer esango duten bildur geiago daukagu, euskaldunak esango dutena baiño; erdaldunei ez diegu ezertxo ere kentzen, berak kendu digute guri baizik.

—oOo—

Elustondotar Monikak eta bere

senar... (bere izenaz ez naiz gogoratzen, barkatu) alaba bat izan dute, zorionak! Kizkitza izena jarri diote. Kizkitzak Ama Birjiña antziñan itsas gizonen zaindaria izan duada-ala esaten dute. Izan ontako Ama Birjiñaren bas-elizatxo Goierriin dago, Itsaso deritzaion errian. Bertara, erri ontatik edo Mandubi deritzan mendi aldetik (Beasaindik Azpeitirako bidea artuta) joan leike. Egoaldi onean, itsas inutur bat andikan ikusten da, eta orain dagon Itxasoko apaizak elizatzxoaren dorrean kai-argi baten argi-ontzi txiki bat jarria dauka. Leku zoragarria da, oso polita. Eta ontan ari geran ezkerro, Kizkitza izenak zer esan nai duan ere esango degu. Kizkitza da, itsasoko ola-tuak arroketan austen diranean, ateratzen duten apar edo pitza. Zerbaitegatik itsas gizonen zaindaria Kizkitzako Ama Birjiña izan zan...

ONDARTXO

ZORTZIKOTEEN
“BERAUN LEHEN
SARIKETA NAGUSIA”

Oyarabala Etxegintzaren babes eta diru laguntzarekin, Apirilaren 9 an, Irunen, «Bellas Artes» deritzan antzokian hasera emango zaio. Bi saioetan egingo da. Ona hemen lehenengoan parte hartuko duten zortzikoteak:

- «ALAI» (emakumezkoek osatua) Errenderiakoa
- «ZORTZI LAGUNAK» Zaragozakoak
- «POTTOROAK» Baionakoa
- «LEIDOR» Tolosakoa
- «ASTARLOA» DURANGOKOA
- «ERTIZKA» Añorgakoa
- «GAU TXORI» Idiazabalgoa

Epai mahaikoak, berriz, haurk dituzte: Tomas Garbizu, Fernando Larraquert, Javier Echeverria eta Pierre Erramouspe. Abestu beharreko lana «Katalin» Tomas Garbizuk sariketa honetarako gertutakoa.

zestua

Gaurko honetan, Zestua bezalako herri baten beri emateak, gure ustez, nola behar lukean eta zein arazoz jardun behar gendukean adierazi nahi genizuke.

Badakigu Z. Argiako sail hone-tatik Zestuako berriak askoz hobeto eman ditezkeala, baina guk dezakeguna zoritxarrez, ez da behar lukeanera iristen. Hala ere, gure herrian badira luma egokiak (gehiago ere izango dielakoan gauden), hemengo gorabeherak sakone-tik ezagutuaz zuoi, irakurleoi, me-rezi duzen eran erakusteko.

Dena dela, gurekiko, badago zertaz idatzi Zestuari gagozkiola eta orain egingo dugun zerrendan agertuko ditugu garrantzitsuen derizkiegun gaiak:

- 1.—Euskara gure herrian. Etxetan, kaleetan, eskolatan, atzerri-tarren artean. Euskararen garrantzia eta etorkizuna Zestuan.
- 2.—Nekazaritza, Bere larrione eta hestutasunekin. Baserrien irabazpideak. Abere, baso, baratza e.a. Baserrien aurrerapen beharrak eta irtenbideak.
- 3.—Zestuako industria. Lantegi urritasuna, langileen arazoak e.a.
- 4.—Irakaskintza. Ikastola eta es-

kolak. Maisu, ikasle, ikasketa eta abarren berriak.

5.—Erligioa. Eliza, elizgizonak eta eliztarrak. Gazteen eta adinekoen erlijio arazoak.

6.—Zestuako gazteak. Beren heziketa, kezka, jolas eta Herritasunaren gorabeherak. Gazteen zen-troa e.a.

7.—Zestuako serbizioak:

- a) Etxegintza.
- b) Komunikabideak.
- d) Ura eta argindarra.
- e) Sendagileak, erruki etxea, odol emaleak. Zestuarren osasuna.
- f) Denda, taberna, banku etxe e.a.
- g) Zestuako hotelak. Udako giroa. Urartzaileak.

8.—Jolasak. Zine, antzerki, pelotariak, kirolak, bertsolari, dantzak.

9.—Zestuako jaiak. Jai horien giroa.

10.—Zestuako hauzoak. Arrua, Iraeta, Aizarna, e.a.

11.—Udaletxea. Agintariak, herriaren ondasuna, herrigizonen asmoak.

Badago beraz, zertaz idatzi, inork nahi badu.

Nola idatzi ordea, ez da alde batetara uzteko kontua, gaur dagoen zomorrokeria eta azpilanak ikusita.

Guk, euskaldunoi dagokigunez, Euskal ikuspegiz aztertu behar dugu gure herria. Ez bait dugu atzerri-tarren plateretik jan beharrik horretarako. Nor izan gaitzen eta gogoan har dezagun zestuar batek behin ziona:

Guk ez dugu sorginkeriazko mirarietan sinisten eta ipar nahiz hegoaldea zanpatzen diguten mamu beltzen onbideratzeari, amets hutsa derizkiogu. Arrano ordez, sapaletsak litezke gehienez. Guk, gizon langileetan sinisten dugu; hitz gutxi eta egintza haundiko Herrizaleetan; gu nor garen ezagutzeko aztarnak utzi zizkiguten aitona eta arbasoetan.

Ea bada, beste zestuar idazle bizkorak ere heltzen diote Zeruko Argiaren sailtxo honi.

BEGI

usurbil

Egunsentian: Zikiroa erretzeko suaren piztea ezkilien errepika, ziririku eta danbatekoak.

9tan: Trikitilariet ongi-etorria.

10,30tan: Trikitilarien lehen kalejira, gizandi eta buruhandiekin.

11,30tan: Meza nagusia, «ELGETA» trikitri-maisuaren oroime-nez.

12,30tan: Triki-trixa herriko kale-etan zehar.

2tan: ZIKIRO JATEA goiko plazan (zikiroa, Lapurdiko hiru erretzaile trebeek erreko dute dema-plazaren erdian).

Kantauriko arrai-zopa Nafarroako zikiro hauta Usurbilgo barazkiak

Aralarko gazta zaharra Arabako Errioxako ardo beltz berezia

Kafe eta ttotta

Bazkari honen ondainsa 275,—peztakoa izango da

Bazkari hau herrikoia denez, edonork parte har dezake.

Arren eskatzen da, nahi duzue-nok, lehenbaitlehen zuen izenak eman ditzazuen.

Loyolako eta Donostiako Herri Irratiak denboraz aditzera emango dute, bazkal-txartelak nun aurkituko diren salgai.

OHARRA.—Txartelak jasotzeko epea, apirilaren 10an bukatuko da. Gauzak behar den bezala antolatze arren, antolatzaileak behartuak daude, egun hortatik atzera beste inor ez onartzera.

Bazkal-ondoren: «ELGETA»ri hil aurretik zintan hartu zitzaizkion trikitrixa piezak entzungo dire.

SAKABI eta EGANAZPIri oroi-garri bat eskelniko zaie.

5tan: Omenaldian parte hartu du-ten trikitilarien agerpena eta saioak.

Ondoren: Erromeria jendea asper-tu arte.

irakurleak

mintzo

Asper asper egina nau-zue. Itsura gabeko iskanbilak alde batera utzi behar genituzke. Euskaldunok txakur amorratu antzo gaudela antz eman genezaioko hemengo giroa ikusita. Alde bateko eta bestekoak ezta-baida hutsean denbora gal-tzen ari garela, beste zere-ginik ez bagendu bezala.

Zuek jarrai, ez erremindu, orain arte bezala, eztabalda zoroak alde batera utz. Lu-zarora lanak salbatuko gai-tu. Nik aldizkari danak har-tzen ditut, zenbait polemika gogaikarri zaizkit. Horrega-tik aukeratu dezuten bide zabalari eutsi.

M.K.A.
(Durango)

Nere buruari galdera au-xe egin izan diot askotan. «Zergatik euskal aldizkari eta editorialek ez dira el-kartzen?»

Bañan «Irakurleak min-tzo» ikusita, dirudienez, errua ez da editorialena, geurea baizik. Gu gera al-kartzen ez geranak.

Zuek, Zeruko Argian, jar-rai orain ate bezelaxe. Gai batzuek ere zailak zaizkit bear bezala entenitzeko, ba-ñan aldizkari batean dane-tik idatzi bear dala kontu-ratzen naiz. Segi aurrera.

(Pasaia)
P.U.

Martxoaren 12an, «Irakur-leak Mintzo» hontan, Arra-sateko P.K.U.-ren eskutitza irakurri ahal izan nuen.

AMATIÑO eta LARRESO-RO euskal idazleak, SASI-euskaldunak omen dira, dio.

Lasai eta patxara ede-rrean gelditu zaigu P.K.U. Jauna alajainetan!

Zer... eta SASI, FALTSO-AK omen dira. Horrelakorik ere irakurri behar izan gen-duen ala Jainkoa! Izan ere, ez da nolanahikoa, botatako iraina, txistukada eta ma-traillekoa!!

Larresororen zenbait libu-ru irakurri izan dut: Peru Leartzako; Leturiaren egun-kari ezkutua; Huntaz eta Hartaz; Z. Argiako artikuluak eta abar.

Benetako euskal langile purrukatua dela, nork uka dezake? Makina bat harro-putz dabilkigu gure inguruan «hitzin-ta-pitzin» ekintzari eutsi baino!

Amatiño Jaunak berriz, Z. Argian argitaratzen dituen artikuluak irakurtzen ditut. Ez zait behin ere burutik pasa ere, bere izkribuak, SASI baten izkribuak direnik.

Bere honetatik ateratzen ari gera gauzak, aspaldi hon-tan. Jomuga, helburua aha-ztu egiten dugu euskaldunok maiz, eta ezinikusiak, gorro-toak mahal gainera atera di-tugu gure etsaien gozame-nerako. Bide hau ez zait, inolaz ere, jatorra iruditzen gure salbaziorako, ondamen-dirako baino.

I.J.
(Donostia)

BLAS DE LEZOETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIENTATIKBlas de Lezo Kalea, 8
Urrutizkiña: 41 20 65**DONOSTIA**

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo ChapeitíaOTSAILLEAN Getaria Kalera aldatzen gera
Getaria, 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - **DONOSTIA****Bodegón****Alejandro**Alejandro'ren Bodega dago
Donosti'ko txoko baten,
bein ezagutzen dutenak zintzo
takite aruntz joaten.
Nai dan aukera ba-dezu beti
jaten bezela edaten,
oberik ezin arki ditek
merke ta ondo ematen.
Fermin Calbetón, 4**DONOSTIA****TRANSPORTES****azkar**

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

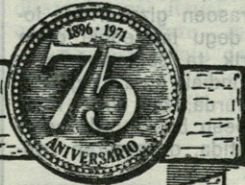
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander,
Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - **DONOSTIA**Telefonoak: 450313 eta 459723
Apto. 1381CAJA DE AHORROS
PROVINCIAL
DE GUIPUZCOAGipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte be-
tetzean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde
lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar
guztiei.**JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN**

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL DE PAMPLONA**

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen agentziak erri auetan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea,
Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín,
Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero,
Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

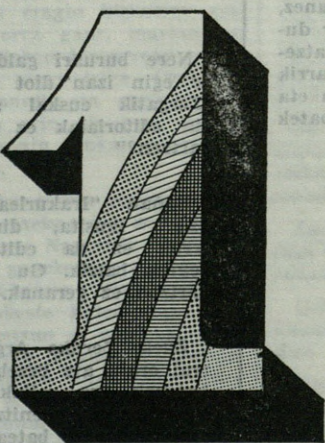
Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rocha-
pea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín,
Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero,
Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.**Baserriaren alde**

EUSKAL ETA ERDAL

**Caja de Ahorros
Municipal de San Sebastián**Banen baneko azyiak
Ongarri ta abonoak
Belar ZuloakErosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torelavega'ko Perira joan
etorriak**ETXE
BIZITZA**

milloi bateko pezeta ta

4 sari

100.000 bana pezetako

diru-sartze-epea
garagarrilla'ren 3 arte● Libretan dauzkazun 5.000 pezeta bakoitzeko, zenbaki bat, txartel bat izango dezu ta Epailla'ren 15'etik asi ta
Garagarrilla'ren 3 bitarte sartzen dituzun milla pezetako beste bana.**Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Aurrezki Kutxa****soberana FRANKÉ**JOSEBA ARZAC
ordezkaria

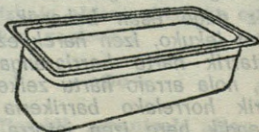
Balleneros, 20 Entlo.

DONOSTIA

Urrutizkiña 41 88 80

-Etxegileentzat berezia

-Neurri guztietako arraskak

Cubetas GASTRO - NORM

✦ eliza bizi da ✦

AURRERA GOAZ... ELIZA ETA ERAKUNDEAK

Joan zen asteen "Krontrareforma" giroan ote giñen galdizen gen-
duen. Gaur ezezkua eman beharrean gera. Ez gera, ez gaude Kontra-
reforma giroan. Pauso aundia egin du aurrera Espaiñiako Gotzaidiak.

Kontra-Dokumentu onen gora beherataz irakurlea jakiñaren gainean
izango dalakoan nago.

Erroman egiña omen da, baiña Aita Santuaren baimenik gabe aterea.

Gotzaiei bakarrik bidalia izan behar omen zuen, eta gertatu zena
zera izan zen: Gotzaian eskuetara baiño lehenago iritxi zitzairen zenbait
Agentzitzako kazetalariei. Gauza illun xamarra onako au, borondate ona
egon dela esateko.

Zarata eta zalaparta galantak ikusi izan ditugu zenbait eguneroko-
tan. Egon eziña nabari zen, eta jendea xaxatzeko moduko itzez orni-
tutako izenburuak agertu zizkiguten.

—oOo—

Madrilgo Gotzai Tarancon Jaunak bere lekuan gauzak ipiñi behar
zirela-taitzaldi koxkor bat egin zuen Gotzidiaren lehenbiziko bilkuran.
Itzaldi luzea ta neurtua. Egia zaletasunez egindako hitzaldia.

Aita Santu Paulo VI garrenaz mintzatu zela-ta ez zegoela Erroma-
tik "argi gorriak" urrian onartu ziren konklusioak aurrera eramateko.

Bildurrik gabe praxiseria emateko, konfiantza eta itxaropen csoaz.

Ekin zioten bideari jarraitzeko. Au zen Tarancon Jaunak gainon-
tze goztaiei zuzendu zizkien esanen mamia.

—oOo—

Gotzaiadiak onartu ditu Urriko Bilkurak Konklusioak. Dudarik ga-
be, pauso ederra Espaiñiako Elizak aurrera jotuen pausoa.

Bildurrik gabe, bide estua dela kristau Erriari dagokiona-ta, bideari
ekin diote bidetxigorrean zehar.

Datorkigun Konkordatoak (egiten bada behintzat) gauza hauek de-
nak kontuan eduki beharko ditu. Bestela ez da onartua izango.

Estadu eta Elizaren arteko arremanan argi gehiago dedilla, na-
hasketa gutxiago. Hau denontzat mesedegarri izango da. Elizak ez du
behar agente politikoaren itzalik eta laguntzarik bere egitekoa bete-
tzeko. Ez luke izan behar behintzat.

(Norbaitek konklusio denen berri jakin nahi balu, liburutegietan
arkitzen da liburu eder bat, bilduma eran esatua).

—oOo—

Zenbaitek galdetuko du... Eta... guri, zer...?

Neuk ere sarritan egiten diot neure buruari galdera hori. Zer axola
zaio jendeari Estadu eta Elizaren arteko adiskidetasun edo asarre uneak?

Benetan ezer gutxi. Dena dela, gaur, hemen, gure egoera konkreto
honetan pauso bat aurrera izan dela argia da. Ibillaldi luzea degula
aurrean oraindik ere, egia borobilla da. Nunbaitetik asi behar eta,
hortik asi da Eliza.

—oOo—

Geroak esango du... (kanta zaharrea bezela) garntzi aundia izan
duen ez. Ni baiezkoan nago. Urteetako loturak austeko una mingotsa
izan ohi da edonorrentzat. Haragi etenak eta odol uzteak gerta ohi
dira une hoietan. Itzez egin dena, benetan eta errealtatean ikusten
dugunean, Espaiñiako Historian momentu aundi bat litzake.

Eterkizuna illunagoa gertatzen zaio Elizai. Illunagoa baiño libreagoa.
Eta askatasuna saldu eziñezko ahalmen bat du kristau geranontzat.

—oOo—

Eta azkenik asmo bat eta amets bat. Noiz ikusiko ditugu Euskal
Erriko Gotzaiak, ipar aldekoak eta ego aldekoak, elkarrekin lanean
gureak diren arazoak aztertzen eta egosten? Kanta zaharrari jarraituaz
"geroak esan beza...!

Juan Jose Goenaga

Kolokan dago guzia gure bizitzan; ezertxo ere ez,
ziur eta sendo; dena da aldakor. Ez dugu ziurtasun-
ik gure bizitzako gora-beeretan: gaur osasuna, biar
eriotza; gaur poza, biar atsekabea. Aldaketak beti
gure bizitzan.

Bestetik, osatutako mundurik ez dugu; bere bai-
tan ditu akats eta utsegiteak; gure biotzarentzat ez
da betegarri; ustel kiratsa nun nai nabari zaio. Or-
lako mundua beti duzu eraberitu eta obeagotu bea-
rrezkoa.

Elizari buruz, zer? Alda eziñezko zerbait ote Eli-
za? Alda eziñezko EGIA batzuek baditugu Elizan.
Sinisgai edo dogmaren Egiak, betikoak dira; eza-
baidan jarri eziñezkoak. Sinismeneko EGIAK ordea,
bere mami-mamian, "EGIA" izan arren, gerta ditek-
e egia ori agertzeko era, ez izatea ain egokia. Itzen
bitartez adierazten zaigu sinisgai-dogma bat. Itzen
esan naia ordea ez da beti berdin; amaseigarren
gizaldian sinismeneko egia bat azaltzeko erabilitako
itz batzuek, gaur, bear bada, beste zerbait adierazten
digute. Egia "EGIA" izan arren, beste itz batzuen
bitartez agertu bearko litzake gaurko egunean; gaur-
ko teknika eta aurrerapenak eskatzen dizkiguten itzen
bitartez alegia.

Ez aaztu gainera, sinismen egiak Jaungoikoari
dagozkionak dirala. Agor ezinezkoa izanik Jainkoa,
era berean da Jainkoaren Egia gizonaren adimen-
aren kaskarrarentzat. Murgildu zaitezke beraz Jain-
koaren Egiari; ondorik ez duzu sekulan arrapatuko.
Beti sakondu eta obekiago ezagutu aal izango duzu
Jainko-Egia Kondairan zear.

Eliza gauza batzuetan baizik ez da utseziña. Bes-
te askotan gerta dakioke, oker jokatzu, uts egitea.

Sinisgaiak dira beraz alda eziñezkoak; gainon-
tzeok Eliz-lege, oitura eta jokabideak beti ditugu al-
dakor eta aldatu bearrezkoak gizonen onerako eta
munduaren zerbizurako. Kristoren Erreinua mundu
ontakoa ez bada ere, mundu onetan eta munduko
gizonekin osatua dago; munduak egunero aldaketak
egiten baditu, mundu orren zerbizurako dagoan Eli-
zak, bereak egin bear ditu bere lege, oitura eta
erakundeetan. Aldaketa giro batean beti bizitzea
dagokio, beraz, Elizari.

Batzar Nagusi arte, Elizak ziurtasun aundiegiaz
jokatu zuen. Alda eziñezkoa, zala, zirudien gure Eli-
zak gauza guzietan; ezeri ez zitzaion ikutu bear;
teologia eta moral aldetik leengoari beti eutsi bear
zitzaion; Teologolari berri-zaleen aurka mintzatu zan
amabigarren Pio; Batikanoko Kuriaren esanetara
zeuden lur guziko Kristau taldeak; guzia Erroman
bildu eta zentralizatua zegoan; Ebanjelioak bezin
balio zuela zirudien Derecho Canonikoak; Kristoren
Espiritu askatzailleak itota zegoen kristauen biotze-
tan ainbat eta ainbat Eliz legeekin.

Batzar Nagusiaz gero, besterik izan da. Aldake-
taren aize bolara aundiak astindu du Eleiza. Alda-
ketak egin ez diranik Elizan, ezin aitoritu: Kardinal
eta Gotzaiak Aundikien itxura zokoratu dute bai
beren janzkera eta bizitzan ere. Apaiz eta erriaren
aurrean leen baiño apalago agertzen zaizkigu; be-
ren Gobernurako badituzte apaiz kontsejulariak.
Apaizak ere errikolago ditugu; Liturgia erri-izkun-
tzan egiten da.

Izan dira, bai aldaketak Elizan. Aski ote ditugu
aldaketa auk? Gutxiegi ote dira? Geiago bear ote
ditugu?

ZAARREN ETA SASOIKO KRISTAUEN
PENTSAKERA

Ziurtasun eta seguridade aundi batean azi eta
eziak ditugu auk. Ia ezertan aldatu eziñezko Eli-
za baterako egiñak; Aurretikoengandik jasotako oitu-
rei, santu eta sakratu zeritzaten; Errespetagarriak
ziran betiko gurasoenganako begirune-itzala... Agin-
tarienganako menpetasun itsua... Orain arte ezagu-
na zuten kultoa apaiz jantziak, Elizako legeak...

Aldaketarako eziak ez izaki eta ezin inolaz kom-
preni ainbeste eraberritze Eliza barnean. Izuturik

Alda eziñezko zerbait ote Eliza?
(Argazkian, Paulo Vigarrena, Dublin-go
Artzapizpikuarekin)

gelditu dira. Aski dugu Zer mundu eta Eliza dator-
kigu ordea? Guziaz beltz ikusten dute: Gure Tradizio
santua porrokatzen ari dira. Leengorik ez du ezer-
txok irauten; guzia berri; dena aldakor. Nora goaz?
Etsipenez lur jota ikusten ditut zaar eta sasoiko kris-
tau asko. Leengoari eutsi eziñik, tristura batean bizi
dirala, esan bear.

Zer esan nere kideko zaar eta sasoiko gizonei?
Apaltasun apur bat eskatuko nieke. Kontura gaite-
zela leengo guzia ez dela santu izan. Leen ere ba-
zirela zuzengabekeria aundiak. Leengo Elizako egi-
tuetan, kristauok alkar iritzen, gerla batean, ibilli
giñala. Oker eta utsegite izugarriak zirela aien bi-
zitze moldean. Guzian arrazoirik ez badute ere gaz-
teek, askotan euki dezaketela... Burua makurtzen
ikasi bear dugula gazteen iritziak entzuteko. Zaar
eta esperientziako gizon izateak, ez damaigula beti
arrazoi. Mesprezioaren irdez, obe dugula gure lagun-
tza apurra eskeiñi, gure ondorengo mundua, gurea
baiño obeagoa izan dedin.

GAZTEEN PENTSAKERA

Batekoz besterakoa da. Odola irakiten dauka gaz-
teak; berez da Iraultzaille. Uskeria deritzate orain
arteko Elizaren aldaketari. Pitinka eta mantsoegi
dotozkie Elizaren eraberritzea. Diplomazia jokoan jar-
raitzen du Elizak. Alkartuegia Erri Agintariekin;
Erromako Kuriak indar geiegi; munduko zuzenga-
bakeriak bear bezela, salatuak ez; laikoak, zakur mu-
tu Elizan. Aski dugu, dio gazte askok. Ez gaitezen
leengoari begira bizi; porroka ditzagun Eliza era-
kunde auk; gaurko munduari dagozkion estruktura
berri berriak sor ditzagun.

Zuek ere, gazteok, gure antzera, apaltasun bea-
rrean zaudete; egia osoaren jabe, zuek ere, ez ze-
rate sekulan izango; leengo guzia ez da azpiz gora
iraultzekoa; kondairan zear ez da guzia txar; Tra-
diziotik gauza onik ere jasotzen dugu; eutsi oei; ez
mezpreziatu eta gutxietsi zuek baiño zaaragoak.
Zuek ere laster zerate sasoiko gizon; ondorengoan
mespreziarik ez duzue senti naiko zuen aragi bizian
noski.

Aski dut gaurkoz. Urrengoan gai onen bukaera.

Arostegitar Jokiñ

ARAGI ERREAK
BEASAINEN

EGOKI

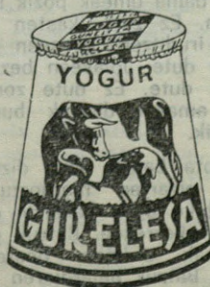
ZURE ETXEAN
— Bisigu, legaza...
— Arkume, antxume eta abar...
— Txekor eta idi-txuletak.
S. Ignacio, 15
Urrutizkiña: 89 14 37
— BEASAIN —

ZERUKO ARGIA
SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiza

EIBAR

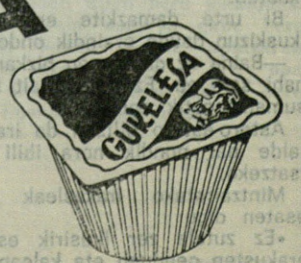
Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Glasola
Barela
Aldey
Aranburu
Estanko, 11
Isasi
Simon
Amena
Uraul
Urzler
Siglo XX

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

Bide berriak ikuskizun...

Lenen Maillako Eskola Berriak

Lehenengo maillako eskolako erakusketak berritzeari ekin dio aurrerako talde batek Frantziako LE MANS urian. Berrogei-ta iru eskolatan ari dira bide berri oiek ikusi nahian. Elburua: Erakutsi utsak bizitzarekin lotzeko bideak erraztu...

—Tirrin, tirrin, jotzen du urrutizkiñaren zintzarriak.

—Nor da?

—Jeronimoren aita nauzu. Egun on, maixu jauna. Nere semeak ez dauka gaur eskolara joaterik.

—Ederki.

—Sendagillearengana joan behar du. Ez al zaio ajolarik?

—Ez; baiña zer du, bada?

—Gripe.

—Ba, senda dedilla, bada, lenbailen.

—Ori da. Agur.

Jakiña ez zan egia. Ez du Jeronimoren aitak itzein maixuarekin. Iñor ez dago gaixorik. Umea bera zan maixuarekin itzein duana...

Baiña ez dabil maixuari adarra jotzen. Jeronimok zortzi urte besterik ez ditu. Ez dago piperra egiteko urtetan. Orduan?

Eskolara joan gera zer gertatzen dan ikusteko. Zer bide berri artu dituzten jakitea joan gera. Frantzeseko saio bat besterik ez zan urrutizkiñeko elkarriketa.

Oso erraza da jarduna: Eskolako gelaren lau ertzetan bildu ohi dira ikasleak maixuaren keñua ikusi orduko. An talde bakoitzak alkarriketarako gaia aukeratzen du.

«Ondo dago. Orduan zuk deitu eta Juntxok erantzun. Zuk aitarena eta onak irakaslearena egingo duzue... Esan eta egin. Ez dira itz utsekin gelditzen.

Etxean bezalako urrutizkiña daukate, egiakoa, zintzarria jotzen duena, ariz eta osatua, ederki adierazten duena... Asi dira izketan. Ez da euli baten otsik ere entzuten.

Umeak berak aukeratzen dituzte elkarriketa gaiak. Era guztietakoak asmatzen dituzte: antzoki bateko sarrera jasotzeko edo goxoak ekartzeko edo agiñeko miñez dagoela edo amonari urte askoan esateko edo... Edozer gai ateratzen dute. Bitartean magnetofoi bat dena artzen jardun da.

EZ DA ADITZ JOKOETAZ ITZEGITEN

Denak itzein dutenean, bakoitzak zer esan duen, denak entzuten dute. Guztien artean eztabaidatzen da.

Eskua jasotzen du zerbait esan nahi duen guztiak. Bakoitzak, bata bestearen ondoren, bere oharrak egiten ditu. Itz ori ez da egokia, joskera au ohea izan zitekean. Ez dituzte buruz aditz jokoak ikasten. Mintzatuz ikasten dituzte.

Gramera, aditz-jokoa, joskera, itzak, esaerak danetik ikasten dute urrutizkiñez itzein ari diran bitartean. Ez dute kantu-moduan ezer ikasten.

Bi urte damazkite era ontan. Ikuskizun daude oraindik ondorioak. —Baina ez da umeen bizkar egin nahi saio au. Ez da zerbait berria sumatzeagatik egiten.

Astero-astero biltzen da irakasle talde bat nondik nora ibili pentsatzeko.

Mintzairerako irakasleak garbi esaten digu:

«Ez zutela zer ikusirik eskolan erakusten genduen eta kalean itze-

giten dan izkuntzak, jabetu giñan. Iñolaz ere ulertu ez dezaketen gauzak buruan sartzen aritzen gera umei. Umeak jakiteko baiña barruan daukana esateko gogo biziago dauka. Eta itzegiñaz ikasten du umeak».

JOAN ZEN PIKOETARA KANTU-MODUAN ERANTZUTEA

«Aspaldi galdu zen izkuntza bat bezala irakasten zen Frantzes. Batzorde bat izendatu da Frantzes irakasteko era berriak suma ditzan. Bi elburu dituan bidea artu du batzorde onak: umei itzegitera bultzatzea eta bere itzak lotzen irakatsi. Onela izkuntza komunikabide egiten dugu. Elkarren arteko arremanetakorako zerbait. Ia bat ere oharu gabe izkuntza txukuna erabiltzen ikasten dute».

PAPER TOLESTUAREN MOLDEA

«Ez da gramerarik ikasten, Ez eta esaldi bateko itzak zer nola diran. Ez da maixuak ots aundian esandakoa idazten jarduten. Bakoitzak norberari jaiotzen zaiona idazten du. Eta nahi duenean idazten du nahiz etxean, nahiz eskolan Eskolaren sarreran dagoen kutxan botatzen dira etxean egindako lanak. Itz zaillak, pizarran idatziz ikasten dituzte. Begietatik ondo sartu arte antxe edukitzen dira. Gero nork berak idatzi ainean papera tolestatuz idazten dira.

«Egunero ikusten ditu maixuak sarrerako kutxan botatako lanak. Pizarran idazten du onentxoena, bere idazkerako eta joskerako uts guziekin. Danen artean zuzentzen da.

«Edozer utsegite azaltzen dela ere, iñori ez zaio errurik botatzen. Ezjakiñez edo uste gabe egindako utsegiteak bait dira. Ondorioak? Oraindik ez dago esaterik. Azkaregi litzake. Emendik urte batzuetara ikusiko ditugu. Dena dela gure eskoletako aurrak ez dituzte besteetakoak baiña ortografiako utsegite gehiago egiten. Eta itzegia askoz ere aberatsagoa eta ugariegoa dute eta askoz ere elduagoak datozte.

«Ez du ikasleak bein ere bere burua behartua eta bortxatua ikusi behar. Bein ez diegu «ez» esan behar. «Ez duzu ori egin behar». «Ori debekatua dago». Gauza bat zergatik dan ona ala txarra erakutsi behar diegu. Zer ondoren ekar dezakean. Ez dugu ortarako aparteko sorginkeriarik. Aldiro biltatu behar da erarik egokiena. Eta aldiro aztertu behar ditugu gure jokabideak. Orixe da ikasle bakoitzarekin elkarriketa sortzeko bide bakarra. Au da, ez gaude ezertaz ziur. Baiña orixe da ain zuzen ere gure maixugintzaren pozibidea. Konfiantza eman behar zaio ikasleari. Aurreneko urtetik gaiñera».

JOLASA DIRUDI IKASTEAK

«Milla buruauste ditugu eguna-

ren buruan, baiña umeak pozik bizi dira eskolan. Ez zaie ikasten ari direnik ere iruditzen, jolasean dabiltzala uste dute. Jolasean bezala ikasten bait dute. Ez dute zortzi eta zortzi amasei direnik buruz ikasi beharrik.

«Aize errota batzuk jarri dizkie andereñoak pizarran margoztuak. Batzuk ezkubiko egoa bakarrik dute, besteak ezkerrekoa. Batzuk gorriak, besteak urdiñak, besteak oriak dituzu. Batzuk belardiaren erdian, besteak, berri, zuhaitzpean daude.

GAUR IKASTEN ARI DIRA BIHARKO MATEMATIKAK

Egoa, margoa, bidea, zuhaitza dira aize-errotaren berezitasunak. Umeak errota egodunak eta gabeak, oriak eta gorriak, zuhaitzpean, edo bide ondoan edo belardian daudenak biltatzen saiatu behar du.

Onelaxe multzoen bidez matematika berriak ikasten ari dira. Guretzat ain zaillak diran zorioneko matematika berri aukerak jolasean ikasten dituzte gure aurrak.

Azkar ikusten dituzte argazkiaren berezitasunak eta aguro zenbatzen eta pillatzen.

Gure garaiko eskoletaz gogoratu giñan. Infernua zen eskola. Eguneraren bidez ikasi behar izaten genduen. Eskolara joateko gogorik gabe eta beldurrez beti.

Orain berriz pozik joan ohi dira. Konturatu gabe eta erraz ikasten dute. Askori jolasa besterik ez dutela egiten iruditzen zaie. Baiña umeak asko ere asko ikasten dute.

Lapatx

